

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Az életkor megítélése a büntető anyagi jogban és a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható
büntetőjogi szankciórendszer**

Szerző:

Aupekné dr. Miskolczi Valéria

Kézirat lezárva:

Székesfehérvár, 2024. november 30.

I. Bevezetés

A bűnözés és ennek részeként a fiatalkorúak bűnözése nemcsak jelenkorunk problémája, de az elkövetett bűncselekmények számának emelkedése, különös agresszivitása nagy figyelmet igényel. Az 1990-es évek közepétől megfigyelhető ezen cselekmények számának növekedése mellett az elkövetés módszereinek rendkívüli eldurvulása.¹

A fiatalok a rájuk jellemző életkori sajátosságok miatt eltérő megítélést igényelnek, melyre a büntető igazságszolgáltatásnak is figyelemmel kell lennie. Nem szabad elfelejteni, hogy a fiatalkorú még nem felnőtt, éppen a felnőtt élet „küszöbén áll”, az önálló életre való felkészülése zajlik, ezért más gondoskodást, „elbánást” kíván. A fiatalkorú erkölcsi értékrendje, értelmi fejlettsége még ebben az életszakaszban is alakul, változik, morális, testi és szellemi érettsége jelentős eltérést mutat a felnőttekéhez képest, melyre tekintettel a fiatalkorú elkövetőkkel szemben a büntető anyagi, eljárási és végrehajtási jog területén is eltérő szabályok szükségesek, melyek elősegítik a fiatalkorú elkövető helyes irányú fejlődését és társadalomba való reintegrációját. E célok elérésében jelentős helyet foglalnak el a fiatalkorúakra vonatkozó büntető anyagi jogi rendelkezések.

Azt is fontos azonban megjegyezni, hogy a fiatalkorban elkövetett cselekmény komoly kihatással van a felnőtt életre is, ezért a fiatalkorúakra vonatkozó büntető igazságszolgáltatásnak azt a célt is kell szolgálnia, hogy a fiatalkorúak ne váljanak bűnelkövetőkké. E körben utalnék Cesare Beccaria örökérvényű gondolataira: „a bűncselekményeket jobb megelőzni, mint büntetni”, illetve a „A bűnözés legerősebb fékje nem a büntetések kegyetlensége, hanem azok elmaradhatatlansága, hiszen egy mérsékeltebb, de biztos büntetés mindig nagyobb hatást fog kelteni, mint egy másik, félelmetesebb büntetéstől való rettegés, amelyhez a büntetlenség reménye járul”.²

A fent írtakból egyértelműen következik, hogy a büntetőjogi szankciórendszerrel szemben megfogalmazott követelmények alapja, hogy az mind a speciális, mind a generális prevenciót szolgálja.

---

¹ Gönczöl Katalin: A bűnözés társadalmi összefüggései Társadalmi Szemle, 1994/5. szám. 35. oldal

² Belovics Ervin, Békés Imre, Busch Béla, Domokos Andrea, Gellér Balázs, Margitán Éva, Molnár Gábor, Sinku Pál: Büntetőjog; Általános rész; 5. hatályosított kiadás HVG ORAC, Budapest. 2014. (online)

Jelen tanulmány keretei között az életkor büntető anyagi jogi vonatkozásainak az ismertetésére, a fiatalkorúakkal szemben alkalmazható büntetőjogi jogkövetkezmények, a büntetőjogi szankciórendszer bemutatására törekszem. Nem csupán az alkalmazható szankciók elemzésére, hanem a fiatalkorú fogalmának alakulására az 1878. évi V. törvénycikkétől (a továbbiakban: Csemegi-kódex) napjainkig, a fiatalkorúakkal szembeni büntetések és intézkedések céljára, a fiatalkorúakkal szembeni büntetések kiszabására és intézkedések alkalmazására is kitérve. Véleményem szerint a szankciórendszer csak ezen tényezők figyelembevételével vizsgálható.

II. A büntethetőségi korhatár és a fiatalkorú fogalmának történeti alakulása

A XIX. és a XX. század fordulója óta a büntetőjog-tudomány meghatározó gondolata, hogy a felnőtt bűnelkövetőkhöz képest a fiatalkorúaknál más elbánásra, más szabályokra van szükség. E megítélés központi gondolata, hogy a fiatalkorúak esetében a megelőzésre kell helyezni a hangsúlyt és törekedni kell a még változó személyiségű elkövetők nevelésére, megjavítására.

Nem vitás, hogy az eltérő célok eltérő büntetőjogi szabályokat, másfajta büntető igazságszolgáltatási rendszert igényelnek. Az eltérő szabályok kivétel nélkül jelen vannak az európai jogrendszerekben, az egyes államok szabályozási modelljei között azonban lényegi különbségek tapasztalhatók. A legtöbb európai állam jogrendszerében a fiatalkorúak büntetőjogát az önállóság jellemzi. Eszerint a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket külön törvény tartalmazza, amelynek végrehajtása a felnőttkorúak büntető igazságszolgáltatási szervezetétől többé-kevésbé független intézményrendszer feladata. Vannak államok, ahol a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatási törvénye nemcsak anyagi jogi, hanem eljárási és végrehajtási szabályokat is tartalmaz (Ausztria, Svájc), máshol a kódex családjogi és gyermekvédelmi rendelkezésekkel is kiegészül (Németország). Előfordul, hogy az anyagi jogi, az eljárási és a végrehajtási szabályok nem egy, hanem több törvényben találhatók (Franciaország, Olaszország, Egyesült Királyság). Az önálló szabályozási modell legfontosabb erénye az a megközelítés, hogy a fiatalkori bűnözés egy sajátos társadalmi és nem jogi probléma, amely komplex szemléletet igényel. A külön törvényi szabályozás a szankciók alkalmazása, majd később a végrehajtás során kifejezésre juttatja a fiatalkorúakkal szembeni másfajta elbánás követelményét, a

felelősségre vonás eltérő céljait. Ez a modell feltételezi a fiatalkorúak ügyészségét, bíróságát és speciális büntetésvégrehajtási intézményeket.³

Az önálló szabályozás modelljével szemben létezik egy másik megközelítés is, az egységes büntetőjogi szabályozás módszere. Ennek lényege, hogy a büntető törvénykönyvben és a büntetőeljárás törvényben meghatározott szabályok a fiatalkorúakra is vonatkoznak, azonban e szabályok kiegészülnek a fiatalokorra vonatkozó privilegizáló jellegű rendelkezésekkel. A büntetőjogi felelősségre vonás általános szabályai és a szankciók tehát alapvetően megegyeznek a felnőtt elkövetőkre irányadó normákkal, különbség leginkább az alkalmazható szankciók szigorában van.

Hazánk büntetőjogát az egységes megközelítés jellemzi. A fiatalkorúakra vonatkozó külön rendelkezések legnagyobb része a szankciók alkalmazásában rejlő különbségeket rögzíti, a törvény kevés figyelmet szentel a fiatalkorú bűnelkövetőkkel szembeni komplex megközelítésre. Ami az elkülönült intézményrendszert illeti, teljes önállóság csak a büntetés-végrehajtás területén létezik.⁴

1. Csemegi-kódex szabályozása

A fiatalkorú fogalmát a magyar büntetőjogban az 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi-kódex) első novellája, a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908. évi XXXVI. törvénycikk 16. §-ának első bekezdése határozta meg az alábbiak szerint: az, aki a büntett vagy vétség elkövetésekor életének tizenkettedik évét már meghaladta, de a tizennyolcadik évét még nem töltötte be (fiatalkorú), ha a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, büntetőjogi felelősségre nem vonható. Ezt megelőzően a Csemegi-kódex a fiatalkorú elnevezést bár nem használta, azonban az általános részében bizonyos meghatározott életkorokhoz speciális rendelkezéseket fűzött. A gyermekkort beszámítást kizáró okként értékelte.⁵ A 12 és 16 év közötti személy pedig csak akkor volt büntetés alá vethető, ha rendelkezett a

---

³ Balogh Ágnes - Tóth Mihály (Szerk.): Magyar Büntetőjog. Általános rész. Osiris Kiadó Budapest 2010. 359. oldal

⁴ Balogh- Tóth (Szerk.): Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 360. oldal

⁵ Csemegi-kódex 83. § <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87800005.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1878>

cselekménye bűnösségének felismeréséhez szükséges belátással, ellenkező esetben javítóintézetben volt elhelyezhető legfeljebb húszéves koráig.⁶

A Csemegi- kódexben a felnőttekre irányadó büntetési rendszert kellett alkalmazni a „fiatalkorúakkal” szemben is, igaz utóbbiakra enyhébb, de azonos nemű büntetést rendelt a kódex.

2. Az 1908-as Büntetőnovella

A századfordulót követően drámai változáson ment át a fiatalkorú bűnözés, a fiatalkorú elkövetők száma ugrásszerűen megnőtt. Ez a rendkívüli kedvezőtlen változás reformot sürgetett. A legjelentősebb reformgondolat a bűncselekmények megelőzésének szükségessége volt. „Jobb, okosabb és olcsóbb a büntetendő cselekményeket megelőzni, mint büntetni” - írta Balogh Jenő 1909-ben. Felismerték, hogy ezt a célt nem lehet megvalósítani pusztán a büntetések szigorításával. A bűnözés elleni küzdelem leghatékonyabb eszköze a jó szociálpolitika: a kedvezőtlen helyzetben lévők felkarolása, az értelmi, erkölcsi és gazdasági viszonyok javítása. Az állami és társadalmi megelőző tevékenység legfontosabb területe a veszélyeztetett gyermekek és fiatalkorúak oltalma, pártfogásba vétele lett, amelyet akkor patronage-nak neveztek.

A Csemegi- kódex hatálybalépését követően szerzett gyakorlati tapasztalatok és a reformerek gondolatai már 1888-ban arra ösztönözték az igazságügyi kormányzatot, hogy kezdeményezze a törvénykönyv kiegészítésének és módosításának előkészítését. A munka eredménye az 1908. évi XXXVI. törvénycikk, azaz az I. Büntetőnovella (a továbbiakban: I. Bn.) lett, a fiatalkorúakra vonatkozó új rendelkezések 1910. január 1-jén léptek hatályba.⁷

Az I. Bn. értelmében gyermekkorú az volt, aki a büntett vagy vétség elkövetésekor a tizenkettedik életévét még nem haladta meg, tehát a büntethetőség alsó korhatárát a Csemegi-kódexhez hasonlóan 12 életévben meghagyta. Az I. Bn. 16. §-a szerint az, a ki a büntett vagy vétség elkövetésekor életének

---

⁶ Csemegi kódex 84. § A ki akkor, midőn a büntettet vagy vétséget elkövette, életkorának 12-ik évét már túlhaladta, de tizenhatodik évét még be nem töltötte, ha cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem birt, azon cselekményekért büntetés alá nem vehető.
Az ilyen kiskorú azonban javító-intézetbe való elhelyezésre ítéltethetik, de abban életkora huszadik évén túl nem tartathatik.
<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87800005.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1878>

⁷ Balogh- Tóth (Szerk.) : Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 362. oldal

tizenkettedik évét már meghaladta, de tizennyolczadik évét még be nem töltötte (fiatalkorú), ha a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, büntetőjogi felelősségre nem vonható. Az I. Bn. tehát *expressis verbis* kimondta, hogy ki minősül fiatalkorúnak, egyúttal a korábbi szabályozáshoz képest két változást is hozott. Egyrészt felemelte a fiatalkor felső határát 16 évről 18 évre, illetve a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettséget határozta meg a beszámítás feltételeként a bűnösség felismeréséhez szükséges belátás helyett.

A fiatalkorúakat tulajdonképpen két csoportra osztották: az egyikbe azok tartoztak, akiknek nem volt meg a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettségük, őket nem lehetett felelősségre vonni. A másik csoportba azok tartoztak, akiknek megvolt a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége. A törvény nem határozta meg, hogy ez mit jelent, azonban az általános nézet szerint akkor lehetett megállapítani a meglétét, ha a fiatalkorú különbséget tudott tenni jó és a rossz, megengedett és büntetendő, erkölcsös és erkölcstelen között, illetve képes volt arra, hogy vágyait és szenvedélyeit fékezni tudja, a rossz példának ellenálljon.⁸

Mivel e tanulmány a büntető anyagi jogi rendelkezések vizsgálatát célozza, csupán megemlítem, hogy az 1913. évi VII. törvénycikk elfogadásával Magyarországon felálltak a fiatalkorúak bíróságai, illetve a törvénycikk 5. §-a alapján a fiatalkorúak bírósága mellé a közvád képviselőjére a királyi ügyészség vezetője a királyi ügyészség egyik tagját jelölte ki (fiatalkorúak ügyésze).

3. Az 1951. évi XXXIV. törvényerejű rendelet szabályozása

Az 1908-as novellát a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi és büntető eljárásjogi rendelkezésekről szóló 1951. évi XXXIV. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Ftvr.) helyezte hatályon kívül. Az Ftvr. kodifikációs technikáját tekintve különlegesnek mondható, hiszen a magyar jogtörténetben egyedülálló módon a büntetőtörvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvenytől (mely a fiatalkorúakra vonatkozóan nem tartalmazott rendelkezéseket) elkülönült jogszabályba foglalta a fiatalkorúak felelősségre vonásának feltételeit. A rendelet az életkori kereteken nem változtatott, a felelősségre vonásnak azonban nem volt többé feltétele a büntethetőséghez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettség. Az Ftvr. lehetővé tette a büntetőeljárás mellőzését, megszüntetését vagy a

---

⁸ Balogh- Tóth (Szerk.) Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 362. oldal

felmentő ítéletet, amennyiben a fiatalkorú értelmi fejlettsége miatt nem ismerte fel cselekménye társadalomra veszélyességét.⁹

4. Az 1961. évi V. törvény szabályozása

A fiatalkorúak büntetőjogának viszonylagos önállóságát megszüntetve, a fiatalkorúakra vonatkozó eltérő rendelkezéseket, mint az egységes büntető törvénykönyv önálló szerkezeti részét először az 1961. évi V. törvény (VI. Fejezet) fogalmazta meg és ezt a megoldást tartotta fenn mind az 1978. évi IV. törvény (VII. Fejezet), mind a 2012. évi C. törvény (XI. fejezet). A törvény arra hivatkozva szakított a korábbi kodifikációs technikával, hogy nem a szerkezeti elkülönülés a fontos, hanem a fiatalkorúak sajátosságainak figyelembevétele.

A fiatalkorúság fogalmát az 1961. évi V. törvény 85. § (1) bekezdése a tizennegyedik életév betöltésén és meghaladásában, illetve a tizennyolcadik év be nem töltésében határozta meg.

Az 1961. évi V. törvény legfontosabb módosítása az volt, hogy a büntethetőség alsó korhatárát 14 évre emelte fel. A miniszteri indoklás szerint erre azért volt szükség, mert az oktatási rendszer első szakasza a 14. életévnél zárul, ekkor hagyja el a gyermek az általános iskolát, ekkorra szerzi meg a társas együttéléshez szükséges alapvető ismereteket, ekkor kerül ki először a családi körből a társadalmi életbe.

5. Az 1978. évi IV. törvény szabályozása

Az 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: korábbi Btk.) kodifikációs munkálatai már 1974-ben megkezdődtek, melynek során természetesen a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések is napirendre kerültek. A korábbi Btk. lényegében kisebb változtatásokkal (pl. a gyógyító nevelés, mint önálló intézkedés megszűnt) átvette az 1961. évi Btk. fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseit. A tartalmi egyezőség magyarázata a koncepciók azonossága. E törvény megalkotása során is érvényesült a korábbi megközelítés, amely szerint a fiatalkorúak büntetőjogát a szó szoros értelmében büntetőjognak kell tekinteni. Ugyanakkor az 1978. évi Btk.-t előkészítő szakmai bizottságok szintén hangsúlyozták, hogy mindez nem jelenti azt, hogy a fiatalkorúak büntetőjogának nincsenek az

---

⁹ 1951. évi XXXIV. tvr. 1. §, 22. §

általános büntetőjoghoz képest sajátos vonásai. Ezek a sajátosságok azonban csak a fiatalkorúak büntetőjogának viszonylagos önállóságát, a Btk. általános részének külön fejezetében való elhelyezését alapozzák meg.¹⁰

Az 1978. évi Btk.-ban a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések a többször módosított VII. fejezetben szerepeltek. A korábbi Btk. 107. § (1) bekezdése alapján fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem. A törvény a gyermekkorról a büntethetőséget kizáró okok között, a 23. §-ban rendelkezett akként, hogy nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be.

III. A gyermekkor és a fiatalkor fogalma a hatályos 2012. évi C. törvényben

1. A gyermekkor

A 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) a büntetőjogi felelősségre vonás akadályait hármas csoportosításban, három fejezetben elkülönítve tárgyalja. A Btk. IV. Fejezete a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó (objektív vagy szubjektív) okokról, az V. Fejezete a büntethetőséget megszüntető okokról, míg a VI. Fejezete a büntetőjogi felelősségre vonás egyéb - jogi természetüket tekintve heterogén jellegű, részben anyagi jogi, részben eljárásjogi - akadályairól rendelkezik. Jelen írásomban ezek közül kizárólag a gyermekkorról, mint büntethetőséget kizáró okról kívánok írni.

A Btk. 15.§-ának a) pontja értelmében az elkövető büntethetőségét a gyermekkor kizárja. A gyermekkor tehát a büntetőjogi felelősségre vonás akadályain belül a büntethetőséget kizáró és azon belül is a szubjektív kizáró okok közé tartozik. A szubjektív kizáró okok esetében az elkövető személyéhez kapcsolódó, az alanyi bűnfelelősséget befolyásoló körülményekről van szó, ezért a szubjektív ok fennállását elkövetőkként, egyedileg kell vizsgálni. A gyermekkorú büntetendő - azaz tényállásszerű és társadalomra veszélyes - cselekménye tehát az alanyi bűnösség hiánya miatt nem bűncselekmény. A Btk. 15.§-ának a) pontjával összefüggésben a Btk. 16.§-a akként rendelkezik, hogy

---

¹⁰ Az 1978. évi IV. törvény előkészítése. VI. kötet. Szerk.: László Jenő. Budapest: IM Tudományos és Tájékoztatási Főosztály, 1986. 332-334. o. (online)

nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve

- az emberölés [Btk. 160.§ (1)-(2) bekezdése - alapeset és valamennyi minősített eset, de az emberölés előkészülete és a gondatlanságból elkövetett emberölés nem],
- az erős felindulásban elkövetett emberölés (Btk. 161.§),
- a testi sértés [Btk. 164.§ (8) bekezdés - kizárólag akkor, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz],
- a hivatalos személy elleni erőszak [310. § (1)-(3) bekezdés],
- a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak [311. §, ha a 310. § (1)-(3) bekezdése szerint minősül],
- a hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak [312. §, ha a 310. § (1)-(3) bekezdése szerint minősül],
- a terrorcselekmény [Btk. 314.§ (1)-(2) bekezdés],
- a rablás (Btk. 365.§ (1)-(4) bekezdés - az alapeset és valamennyi minősített eset, de a rablás előkészülete nem), és
- a kifosztás (Btk. 366.§ (2)-(3) bekezdés - kizárólag a minősített esetek)

elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

A fenti rendelkezésekből következik, hogy a gyermekkorúak büntetlensége feltétlen, a vélelem csak a 16. §-ban meghatározott bűncselekmények esetén megdönthető. A gyermekkorú szellemi-értelmi fejlettsége ellenére akkor sem vonható büntetőjogi felelősségre, ha műveltsége eléri a felnőttkorúét. A törvény kategorikus ítélete kizár minden bizonyítási lehetőséget a gyermek sérelmére, illetőleg terhére - mint ahogy fentebb írtam - büntetlensége feltétlen. A 14. életév megállapításának indoka, hogy a gyermekek ebben az életkorban fejezik be általános iskolai tanulmányaikat, s ezzel szerzik meg - testi és szellemi fejlődésükkel összhangban - azt az ismeretanyagot és gondolkodási képességet, amely alkalmassá teszi őket a tetteikért felelős cselekvésre. A büntethetőség alsó életkori határa fő szabályként a tizennegyedik életév. A törvényhozó ugyanakkor arra hivatkozással, hogy a tizenkettő-tizenégy év közötti gyermekek körében is egyre nagyobb mértékben elterjedt az erőszakos érdekérvényesítés, a kirívóan agresszív, erőszakos, illetve élet ellen irányuló bűncselekményt

megvalósító gyermekkorúaknál a büntethetőséget leszállította tizenkettő évre.¹¹ A büntethetőség feltétele, hogy a 12. életévét betöltött személy a bűncselekmény elkövetésekor rendelkezett a cselekménye felismeréséhez szükséges belátással. A fiatalkorú elkövetőnél vizsgálandó belátási képesség azonban nem azonos az elmeműködés kóros állapotával összefüggésben használt beszámítási képesség fogalmával. Az előbbin ugyanis a gyermek értelmi és erkölcsi érettségét, valamint az önfegyelmző, akarati képességét kell érteni. A szellemi érettség alatt a fiatalkorú azon kognitív képessége értendő, amely alapján képes megérteni a különbséget jogos és jogtalan között. A szellemi érettség vizsgálata tehát az intellektuális jellemzők vizsgálatát jelenti, azaz annak a megállapítását, hogy a különböző előírások között képes-e a fiatalkorú differenciálni, aszerint, hogy az adott előírás megsértése milyen típusú és súlyú szankciót vonhat maga után. Az erkölcsi érettség vizsgálata ezzel szemben a bűn, a bűnösség megélésének élményét jelenti, illetve az alapvető normákkal való azonosulás színvonalát. Az önkontroll vizsgálata pedig a „rossz”-nak való ellenállás képességét méri, tehát hogy rendelkezik-e a fiatalkorú kellő belső tartással és saját magatartásának megfelelő kontrolljával ahhoz, hogy a felismert normának megfelelő magatartást tanúsítson. Az önkontroll vizsgálata tehát a külső és belső kényszereknek való ellenálló képességet méri.

A belátási képesség részletes elemzésére nem térnék ki, annyit azonban szükségesnek tartok megemlíteni, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 686. §-a értelmében a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettő éves életévét betöltött, de a tizennegyedik életévét be nem töltött fiatalkorú beszámítási képességének és a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képességének vizsgálata érdekében - a megalapozott gyanú közlését követően - jogszabályban meghatározottak szerint haladéktalanul gondoskodni kell a szakértői kirendelésről. A szakértők egyesített szakvéleményt készítenek. A fiatalkorú terhelt beszámítási és belátási képessége vizsgálatának szabályait az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet 19/A. §-a tartalmazza. A belátási képesség vizsgálatára az elmeállapotról vonatkozóan elvégzett igazságügyi elmeorvos szakértői vizsgálat eredményének ismeretében kerülhet sor. Amennyiben a fiatalkorú beszámítási képessége kizárt, a belátási képessége tekintetében a további vizsgálat szükségtelen. A beszámítási képesség korlátozottsága önmagában a belátási képességet nem zárja ki, és annak vizsgálatát nem teszi mellőzhetővé.¹²

---

¹¹ Balogh Ágnes: Büntetőjog I. Általános rész. Dialog Campus Kiadó. Budapest- Pécs 2016. 90. oldal

¹² 11/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás 25. § (3) bekezdése

A gyermekkor felső határa anyagi jogi jellegű határidő, ezért az eljárási határidők számításának szabályai nem vonatkoznak rá. Az elkövető a 14. születésnapján még gyermekkorúnak minősül (BJD.3838.) A gyakorlatban számtalanszor előfordul, hogy a gyermekkorú az elkövetési magatartást teljes egészében megvalósítja, azonban az eredmény csak a 14. életévének a betöltése után következik be. Ilyen esetben nyilvánvalóan a tényállásszerű magatartás utolsó mozzanata az elkövetés időpontja, ezért a később bekövetkező eredmény miatt nem büntethető, ezzel szemben a folyamatos, folytatólagos elkövetésnél a fiatalkor betöltése utáni cselekményekért büntetőjogi felelősség terheli.¹³

A gyermekornak hatása van az elkövetői minőségre. Így amennyiben tényállásszerű és társadalomra veszélyes cselekményt kifejtő két elkövető közül az egyik gyermekkorú, nem létesül társtetteség, hanem a büntethető elkövető önálló tettesként tartozik felelőséggel. Amennyiben az elkövető gyermekkorú személyt használ fel bűncselekmény elkövetésére, a gyermekkorúval szemben fennálló büntethetőséget kizáró ok miatt nem felbujtója, hanem közvetett tettese lesz az általa szándékolt bűncselekménynek.¹⁴ A bűncselekmény csoportos elkövetése pedig akkor is megállapítható, ha az elkövetők száma csak a gyermekkorúval együtt éri el a hármat. Ugyanakkor a gyermekkorú közreműködése a cselekmény elkövetésében bűnszövetség megállapítására nem szolgálhat alapul.¹⁵

2. A fiatalkor és az ahhoz kapcsolódó jogértelmezési problémák

A Btk. követi a magyar büntetőjogban közel fél évszázada kialakult hagyományt, miszerint a fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó büntetőjogi szabályokat nem külön kódex, hanem az egységes büntető törvénykönyv egy külön fejezete tartalmazza. A Btk. Általános Részének a törvény által meghatározott szabályait fiatalkorúakkal szemben olyan módon kell alkalmazni, hogy elsőként a XI. fejezetben írtakat kell megvizsgálni, és ha e fejezetben nincs eltérő rendelkezés, akkor az Általános Rész egyéb rendelkezései az irányadóak.¹⁶

---

¹³ Balogh Ágnes: Büntetőjog I. Általános rész. Dialog Campus Kiadó. Budapest- Pécs 2016. 90. oldal

¹⁴ Dr. Polt Péter: Új Btk. Kommentár. 2. kötet, Általános rész. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Budapest. 2013. 85. oldal

¹⁵ BH 1991.7.265

¹⁶ Miniszteri indoklás a 2012. évi C. törvényhez

A Btk. 105. § (1) bekezdése szerint fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. A Btk. 105. § (2) bekezdése értelmében e törvény rendelkezéseit a fiatalkorúakra a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A büntetőjogunk tehát a „fiatalkorú” fogalmát a felnőttkorúakkal szembeni megkülönböztetésként használja.¹⁷ Ha a fiatalkorú meghatározását egybevetjük a Btk. 15.§-ának a) pontjában és a 16.§-ában foglaltakkal megállapítható, hogy a főszabály nem változott, így a büntető jogszabályok alkalmazása szempontjából fiatalkorú az, aki az elkövetéskor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat még nem. Ehhez képest a tizennegyedik életévét meg nem haladott elkövető büntethetősége kivételes és ebben az értelemben a büntethetőség alsó korhatárának szektorális leszállításáról beszélhetünk. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a törvény a nevesített bűncselekményi kör tekintetében lehetővé teszi a törvényi vélelem megdöntését és meghatározza a tizenkettedik életévét betöltött, de tizennegyedik életévét meg nem haladott elkövető fiatalkorúként történő büntetőjogi felelősségre vonásának konjunktív feltételeit. Ha a tizenkettedik életévét betöltött gyermekkorú elkövető a Btk. 16.§-ában felsorolt bűncselekmények valamelyikét valósítja meg és a bűncselekmény elkövetésekor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek a felismeréséhez szükséges belátással, akkor már nem gyermekkorú többé, hanem fiatalkorúként terhelti minőségben eljárás alá vonható és a törvényben meghatározott joghátrányokkal sújtható. A törvényi vélelem megdöntéséhez azt kell bizonyítani, hogy a Btk. 16. §-ában meghatározott objektív és szubjektív feltételek együttesen megvalósultak, azaz a fentebb írt kilenc csoportba tartozó bűncselekmény elkövetőjének - jóllehet a tizenkettedik életév betöltése, de a tizennegyedik életév meg nem haladása miatt gyermekkorú lenne, aki nem büntethető - a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátási képessége az elkövetés időpontjában fennállt, erre figyelemmel tehát büntethető.¹⁸ Az előbbiekből az következik, hogy a fiatalkorú a törvény értelmében csak büntetőjogi felelősséggel rendelkező, azaz bűncselekményt elkövető személy lehet, ellenben, aki gyermekkorára miatt nem büntethető, csupán - az alanyi bűnösség hiánya miatt - büntetendő cselekményt követ el. A jogirodalomban uralkodó álláspont szerint a gyermekkor a beszámítási képességet zárja ki, ettől eltérő álláspont szerint a gyermekkor a tényállásszerűséget zárja ki.

---

¹⁷ Belovics Ervin-Gellér Balázs-Nagy Ferenc-Tóth Mihály: Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján. HVG-ORAC. 2012.

¹⁸ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

A fent ismertetettekkel kapcsolatban Kónya István álláspontja az, hogy a jogalkotó nem a fiatalkorú fogalmát kívánta újraalkotni, hanem a gyermekkor, mint büntethetőséget kizáró ok érvényesülési köre alól akart kivételt tenni annyiban, hogy a már említett törvényi vélelmet - szűk körben - megdönthetővé tette. Ezért tartja aggályosnak a Btk. 105. § (1) bekezdésében adott meghatározást. A kifejtettekből ugyanis véleménye szerint nem következik az, hogy a kodifikáció a fiatalkorú életkori határát kívánta generálisan két évvel leszállítani.¹⁹

A Kúria a Btk. 105. § és 106. §-ához kapcsolódóan - úgy foglalt állást, hogy a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések összességét tekintve főszabály szerint fiatalkorú az a személy, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét már betöltötte, míg kivételes esetekben, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét már betöltötte. Álláspontom szerint a törvény szó szerinti szövegéből ez nem vezethető le, hiszen a törvény a fiatalkorúakra vonatkozó fejezetben kifejezetten azt rögzíti, hogy fiatalkorú az, aki a 12. életévét betöltötte de a 18.-at még nem. Igaz, ha ezt a rendelkezést a gyermekkorra vonatkozó szabályozással összefüggésben értelmezzük, akkor következtethetünk a Kúria által adott értelmezésre.

A büntetőjogi és büntető eljárásjogi tárgyú büntető kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról szóló a Kúria Büntető Kollégiumának 2/2023. (VII. 5.) BK véleménye a fenti, 4/2007. számú büntető kollégiumi véleményt nem tartotta fenn.

Tóth Mihály kritikája szerint a jelenlegi szabályozás a tartalmi kérdéstől eltekintve teljesen zavaros és értelmezhetetlen az alábbiak miatt: a törvény a büntethetőség alsó korhatárát a 14. életévben jelöli meg gyermekkor elnevezés alatt, míg a Btk. fiatalkorúakra vonatkozó egész XI. fejezete a fiatalkor alsó határát 12. életévben, felső határát 18. életévben határozza meg, jóllehet az, hogy a 12. életévét betöltött 14. életévét meg nem haladott személy büntethető elkövető, fiatalkorú lesz, csak igen kivételes esetekben van jelentősége.

Nagy Ferenc pedig a jelenlegi szabályozással kapcsolatban a következőkre mutatott rá: A Btk. 105. § (2) bekezdése értelmében a Btk. rendelkezéseit a fiatalkorúakra a XI. fejezetben foglalt eltérésekkel

---

¹⁹ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

kell alkalmazni. A *lex specialis derogat legi generali* elv alapján a Btk. más fejezeteiben foglaltak csak akkor alkalmazandóak a fiatalkorúakra, ha a XI. fejezet eltérő szabályt nem tartalmaz. Mivel a XI. fejezet rögzíti a fiatalkorúakra vonatkozó alsó korhatárt a tizenkettedik életévben, így ez egy általánosan leszállított büntethetőségi korhatárnak tekintendő valamennyi bűncselekmény esetében. A jelenlegi szabályok mellett a Btk. 16. §-a ezzel áll feloldhatatlan ellentmondásban. Az előbbiek alapján Nagy Ferenc alkotmányossági aggályokat is megfogalmazott, amikor kifejtette, hogy a hatályos büntető anyagi jogi rendelkezések nem felelnek meg az Alaptörvény Alapvetés B) cikkének (1) bekezdésében foglalt jogállamiság eszméjéből következő jogbiztonság, normavilágosság alkotmányos követelményének.²⁰

A Btk. 16. §-ának értelmezése a jogalkalmazás során további problémákat is felvet, felvethet. Ezen szakaszban a jogalkotó kifejezetten 9 bűncselekményi kör esetében rögzíti, hogy a 12. életévét betöltött de a 14. életévét meg nem haladott személy büntethetőségének a kérdése, a belátási képesség vizsgálata egyáltalán felmerülhet. Az ilyen életkorú személyek bűnösségének megállapítása kizárólag a 16. §-ban írt bűncselekmények esetén lehetséges, más bűncselekmények megvalósításakor e személyek büntetőjogi felelősségre nem vonhatóak. A Btk. 190. § (4) bekezdése szerint a büntetés tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberrablás szándékos emberölést is megvalósít. Az emberrablás ezen minősített esete kapcsán merülhet fel az a kérdés, hogy e bűncselekményt megvalósító 12 és 14 év közötti elkövető miként feleljen. Ugyanis a 16. §-ban felsorolt bűncselekmények között kifejezetten az emberrablás fenti minősített esete nem szerepel. A jogalkotó a törvényi tényállások szakasz számait is megjelölte a 16. §-ban, így az egyértelmű, hogy a 190. § (4) bekezdésben írt bűncselekményért az ilyen életkorú személyt nem terheli, nem terhelheti felelősség. Azzal azonban álláspontom szerint jogalkalmazóként hatalmasat hibáznánk, ha egy e bűncselekményt elkövető, ilyen életkorú személyt büntetlenül hagynánk a Btk. 16. §-ában foglalt taxatív felsorolásra hivatkozással. Ennélfogva álláspontom szerint a 12 és 14 év közötti elkövető az emberölés miatt a Btk. 16. §-a alapján felelősségre vonható. E véleményemet azzal kívánom alátámasztani, hogy a törvényi taxatív felsorolás ugyan kizárja az elkövető bűnösségének megállapítását az emberrablás minősített esete miatt, azonban annak nincs törvényi akadálya, hogy az emberölés miatt felelősségre vonható legyen, tudván azt, hogy a jogalkotó az emberrablás ezen

---

²⁰ Nagy Ferenc: Alkotmányosan megkérdőjelezhető aggályokról az új Btk. kapcsán.
http://www.eltereader.hu/media/2014/05/Emberek_orzoje_Lorincz_Tanulmanyok-I_READER.pdf

minősített eseténél a súlyosabb büntetés kiszabását lehetővé téve összefoglalt törvényi egységet (delictum complexum) alkotott. Azoknál a cselekményeknél tehát, amikor a 12 és 14 év közötti elkövetők olyan bűncselekményt valósítanak meg, amelyek a 16. §-ban meghatározott felsorolásban ugyan nem szerepelnek de a megvalósított cselekmény magában foglalja a felsorolt bűncselekmények valamelyikét, jogosan vetődik fel kérdésként az, hogy hogyan értékeljük a 12 és 14 év közötti elkövető cselekményét, a felelősségre vonás miként alakuljon. A jogalkotó az ilyen esetekre, amikor olyan összefoglalt törvényi egységről van szó, amely magában foglalja a 16. §-ban felsorolt valamely bűncselekményt (tipikusan az emberölést) álláspontom szerint nem gondolt, mivel a különös részi törvényi tényállások szakasz számait kifejezetten szerepelteti a felsorolásban, így akár a törvény jelenlegi szó szerinti szövegezéséből arra is következtethetnénk - álláspontom szerint tévesen -, hogy e bűncselekményért a 12 és 14 év közötti elkövető nem vonható büntetőjogi felelősségre. A jogalkotó célja nyilvánvalóan nem lehetett ez, így a magam részéről a fentebb kifejtetteket tartom helyes jogalkalmazói „megoldásnak”.

Ezen példánál maradva ugyancsak problémát okozhat, ha a 12 és 14 év közötti személy e bűncselekménynek nem a tettese, hanem részese. A Btk 16. §-át figyelembe véve ismételten kijelenthetjük, hogy a 12 és 14 év közötti elkövető az emberrablás minősített esetének részesként történő elkövetéséért nem vonható felelősségre. A 3/2011. BJE határozat kimondja, hogy a részes bűncselekményeinek rendbelisége és minősítése a tettesi alapcselekményekhez igazodik.²¹ Minden részesség járulékos elkövetés, tettesi alapcselekményt feltételez. A járulékos azt is jelenti, hogy a részes felelőssége a tettesi alapcselekményhez igazodik: a részes általában azonos bűncselekményért, ritkábban (excessus mandati esetén) enyhébb bűncselekményért felel, mint a tettes.²² A bírói gyakorlat és a jogtudomány a részesség egyik formája, a felbujtás esetén különbséget tesz kvalitatív (minőségi) és kvantitatív (mennyiségi) túllépés között és az ezekért való felelősség körében eltérő álláspontok alakultak ki. Jelen tanulmányban ezek részletekbe menő ismertetését mellőzöm, két álláspontot azonban a felvetett probléma miatt kiemelnék: az egyik szerint a felbujtó a tettes minőségi túllépéséért nem felel, a mennyiségi túllépésért viszont igen²³, ezzel ellentétes nézet szerint pedig a részes a súlyosabb eredményért sem minőségileg, sem mennyiségileg nem büntethető, mivel a részesek büntetőjogi felelőssége a szándékuk terjedelmére korlátozódik.²⁴ Az

---

²¹ 3/2011. BJE.

²² BH 2011. 5. 123.

²³ BH 2012. 5. 111

²⁴ BH 1998. 1.

alapprobléma kapcsán, miszerint ha 12 és 14 év közötti elkövető az emberrablás minősített esetének a részese (példának okáért felbujtója) és a tettes pedig felnőtt, hogyan értékeljük, minősítsük az előbbi cselekményét, felmerülhet annak lehetősége, hogy a minőségi túllépés analógiáját alkalmazva, illetve a Btk. 16. §-át és azt figyelembe véve, hogy delictum complexumról van szó, a részes bűnösségét az emberölés miatt, míg a tettes bűnösségét az emberrablás minősített esete miatt állapítsuk meg. Az esetet tovább lehet cizellálni elméleti síkon, ha adott esetben a 12 és 14 év közötti elkövető az emberrablás alapesetére bírja rá a felnőtt tettet, aki azonban az emberrablás szándékos emberölést megvalósító minősített esetét valósítja meg. [Az előbbieken nem ezt az esetet vázoltam, hanem azt, ha a felbujtás és a tettesi cselekmény is a Btk. 190. § (4) bekezdése.] Ha elfogadjuk és követjük azt a nézetet, mely szerint a felbujtó a tettes mennyiségi túllépéséért felel, akkor a fenti indokok alapján ugyancsak megállapíthatónak látszik a részes bűnössége az emberölés elkövetéséért. Amennyiben azonban azt az álláspontot képviseljük, miszerint a részes a súlyosabb eredményért sem minőségileg, sem mennyiségileg nem büntethető, mivel a részesek büntetőjogi felelőssége a szándékuk terjedelmére korlátozódik, ez esetben a 12 és 14 év közötti személy ezen érv, valamint a Btk. 16. §-a alapján a felhozott példában semmilyen bűncselekmény miatt nem vonható felelősségre.

Az előzőekben felvetettekhez hozzátartozik, hogy előfordulásukra csekély esélyt látok, ugyanis nehezen tudom elképzelni, hogy egy 13-14 éves személy bír rá valamely felnőttet emberrablás elkövetésére vagy akár ő maga valósítja meg az emberrablás szándékos emberölést megvalósító minősített esetét, azonban elgondolkodtató, hogy egy ilyen történeti tényállás esetleges megvalósulása esetén mi lenne a helyes jogalkalmazói döntés. A törvény szó szerinti megfogalmazásából az tűnik, ki hogy a 12 és 14 év közötti személy mentesülhet a felelősségre vonás alól azokban az esetekben, amikor a 16. §-ban felsorolt bűncselekményeket nem sui generis delictumként, hanem egy más bűncselekményhez kapcsolódva, annak kapcsán követi el.²⁵

A hatályos Btk. életkorral kapcsolatos szabályait [Btk. 15. § a) pontja, 16. §, 105. §] összefoglalva az alábbi megállapítások tehetők:²⁶

1. Gyermekkorú, így nem büntethető, aki az elkövetéskor a 12. életévét nem töltötte be.

---

²⁵ Prof. Dr. Tóth Mihály: Vélemények és várakozások
https://www.academia.edu/39002157/Az_emberi_%C3%A9lethez_%C3%A9s_m%C3%A9rt%C3%B3s%C3%A1ghoz_val%C3%B3_jog_%C3%A9s_az_%C3%BAj_Btk._k%C3%BCl%C3%B6n%C3%B6s_tekintettel_a_b%C3%BCntet%C3%A9si_rendszerre_%C3%A9s_a_jogos_v%C3%A9delemre

²⁶ Vaskuti András: Az életkor és a fiatakorúakra vonatkozó rendelkezések az új Btk.-ban. Jogtudományi Közöny 2015/4., 173-182. o.

2. Az elkövetéskor 12. életévét betöltött de a 14. életévét be nem töltött személy, „fiatalkorú”, gyermekkor miatt nem büntethető, amennyiben nem a Btk. 16. §-ában foglalt bűncselekményeket követte el vagy azokat valósította meg ugyan, de az elkövetéskor nem rendelkezett belátási képességgel.
3. Az elkövetéskor 12. életévét betöltött de a 14. életévét be nem töltött személy, amennyiben a Btk. 16. §-ban meghatározott cselekményeket követte el és rendelkezett belátási képességgel, fiatalkorúként, a Btk. 106. § (2) bekezdés második fordulata szerint büntetendő.
4. Az elkövetéskor 14. életévét betöltött de a 18. életévét be nem töltött személy fiatalkorúként és a Btk. XI. Fejezetben írt szabályok szerint büntetendő.
5. Felnőttkorú, aki az elkövetéskor a 18. életévét már betöltötte.

IV. A bűnözés okai „dióhéjban”

Mind a fiatalkori, mind pedig a gyermekkori bűnözés az utóbbi években - ha nem is markáns, de - emelkedő tendenciát mutat, növekedésük üteme számottevően meghaladta a felnőtt bűnözését. Álláspontom szerint a kedvezőtlen irányú demográfiai változások, a családok szerepének a háttérbe szorulása, az eleve hátrányos családi környezetből induló gyermekek iskolázottságának alacsony szintje, a bűnözésből élő rétegek kialakulása a bűnözési hullám emelkedését segíti már fiatalkorban is.

A gyermek - és fiatalkori bűnözés tulajdonképpen egy tünet, annak jele, hogy a családok és a társadalom működése hibás. A szegénység, a kilátástalanság, az alkohol és a drogfogyasztás nagyobb méretű elterjedése, a túlhajszoltság, a családi kommunikáció hiánya, a céltalanság sajnos sok család jellemzőjeként sorakoztatható fel, amely eredményeképpen a felnövekvő fiatal is bizonytalanná, befolyásolhatóvá válhat megfelelő szülői példa nélkül. Úgy vélem, hogy a problémás családok figyelemmel kísérése, segítése, a jelzőrendszer fejlesztése akadályokat gördíthetne a gyermekek, fiatalok bűnözésének kialakulásában. A gyermek - és fiatalkori bűnözés rendkívül összetett, számos tényező által befolyásolt jelenség. Az ellene való fellépés eredményessége attól függ, mennyire ismerjük a célcsoportot. Fontos figyelembe venni az egyéni sajátosságok mellett azt is, hogy ezek az ifjak rengeteg negatív tapasztalattal érkeznek, számos testi és lelki probléma nyoma ékelődik a fiatal

életébe. A családon belüli erőszak, a társadalmi különbségek egyre nagyobb kiéleződése, az iskolában átélt kudarcok, az érzelemszegény mindennapok a reménytelenség szélére sodorják a gyermekeket.

A bűnözői életmód, illetve a gyakori bűnelkövetés is azonban egy tanult magatartás. Egy ember nem születik bűnözőnek, mint ahogy azt példának okáért Beccaria vallotta, hanem a gyermekek a szüleiktől, a közvetlen környezetüktől látottakat másolják le és építik be a saját személyiségükbe. Jelentős befolyásoló tényezőként kell még megemlíteni az iskolát, a kortárs kapcsolatokban tanúsított negatív példákat is. A megszületett gyermek személyiségére egyes kutatások szerint nagyobb hatással vannak azok az ingerek, amelyek a gyermekeket az első éveikben érik, mint a későbbiek. Befolyásoló tényező továbbá az is, hogy milyen intenzitással, mennyi ideig kapják ezeket az ingereket. Mégis a legfontosabb az, melyik van túlsúlyban, a bűnelkövetést támogató attitűd vagy a bűnelkövetést helytelenítő attitűd.²⁷

V. A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható jogkövetkezmények célja

1. A Btk. 106. § (1) bekezdésének értelmezéséről

A Btk. 79. §-a rendelkezik a büntetés céljáról, mely rendelkezés általános érvényű: a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el, vagyis az általános és speciális prevenció. Ezt a fiatalkorúak büntetőjogában is érvényre kell juttatni, mindemellett azonban a Btk. 106. § (1) bekezdése (a fiatalkorúakra vonatkozó XI. fejezetben) az egyéni megelőzést tekinti elsődlegesnek, pontosabban a speciális megelőzést nevelés útján. A fiatalkorú helyes irányú fejlődésének elősegítése ugyanis nevelést feltételez, az egyéni megelőzés egyéb módszereivel.²⁸

A fiatalkorúval szemben alkalmazható szankciók közül a büntetés a tett és a bűnösség arányos, megtorló reakciója, míg az intézkedés megelőző, nevelő jellegű. A Btk. 106. § (1) bekezdése értelmében e szankciók célja, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjen és a társadalom hasznos

---

²⁷ Balogh (2020.): 126. o.

²⁸ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

tagjává válják.²⁹ A fiatalkorú kritikai, erkölcsi, értelmi fejlődése még ebben az életszakaszban is kialakulóban van, nem minden esetben képes maradéktalanul felismerni cselekménye összes társadalomra hátrányos következményeit. A szankciók kiválasztása során a fiatalkorúakkal szemben kevésbé a megtorlás, ehelyett főként a nevelés eszközeit kell alkalmazni (BH1981. 272.).³⁰ A fiatalkorú életének azon szakaszában van, melyben még személyisége formálható, a vele szemben kiszabott/alkalmazott szankció a jövőre nézve visszatartó erővel bírhat. Kiemelt jelentőséget kell annak is tulajdonítani a kiszabott/alkalmazott szankció megválasztása során, hogy a fiatalkorú felnőtt korában már ne kövessen el bűncselekményt, jogkövető állampolgárrá és a társadalom hasznos tagjává váljon. Elsősorban tehát az egyéni megelőzés a hangsúlyos, áttételesen jelentkezik csak a társadalom védelmének célkitűzése.

A fiatalkorúakkal szemben kiszabott vagy alkalmazott intézkedés céljával kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy immár nem csupán a törvény szellemiségéből (mint ahogyan az, az 1978. évi IV. törvény esetében), hanem konkrétan a törvényből olvasható ki a nevelő és védelmet nyújtó elsődlegesség. A törvény kiemeli, hogy a speciális büntetési célra tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani, mely megítélésem szerint nagy mértékben függhet a fiatalkorú családi környezetétől, a fiatalkorú családban elfoglalt helyétől is. Abban az esetben ugyanis, ha a fiatalkorú családi környezete, kapcsolata megfelelő, a védelme érdekében célravezetőbb valamely szabadságelvonással nem járó szankció. Amennyiben azonban a fiatalkorú családi kapcsolatai konfliktussal terheltek, a családi környezete oly mértékben nem megfelelő, hogy az már veszélyezteti a helyes irányú nevelést, a fiatalkorú védelme érdekében szükség lehet e környezetből való kiszakítására.

2. A Btk. 106. § (2)-(3) bekezdéseinek értelmezéséről

A Btk. 106. § (2)-(3) bekezdései a szankció kiszabására nézve követendő sorrendet határoz meg a szabadságelvonással nem járó intézkedéstől a szabadságelvonással járó büntetésig, igazodva az (1) bekezdésben meghatározott joghátrány alkalmazásának különös céljaihoz, a mérlegelő tevékenység eltérő prioritásaihoz.

---

²⁹ Czakkerné dr. Pásztor Anita: Gondolatok a fiatalkorúakra vonatkozó speciális büntető anyagi jogi rendelkezésekről Börtönjogi Szemle 2017/1., 14-18. o.

³⁰ Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez Szerkesztette: Karsai Krisztina (online kiadás)

A Btk. 106. §-ának (2) és (3) bekezdése értelmében a fiatalok terhelte szemben a szankció kiválasztását illetően a vizsgálat kötelezően követendő törvényi sorrendje az alábbiak szerint alakul:

- szabadságelvonással nem járó intézkedések: megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka;
- szabadságelvonással nem járó büntetések: közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás, kiutasítás;
- szabadságelvonással járó intézkedés: javítóintézeti nevelés;
- szabadságelvonással járó büntetések: szabadságvesztés, elzárás.

E sorrendiség alapján elsőként azt kell vizsgálni, hogy a fiatalok elkövetővel szemben van - e helyes szabadságelvonással nem járó intézkedés alkalmazásának. Ha a vizsgálat eredményeként a helyes irányú fejlődés eléréséhez intézkedés nem elégséges, a következő lépés a szabadságelvonással nem járó büntetés lehet, majd ezt követően kerülhet sor szabadságelvonó intézkedésként javítóintézeti nevelés elrendelésére. Végső esetben ultima ratio-ként alkalmazandó a szabadságelvonással járó büntetés, mely abban az esetben lehetséges, ha a javítóintézeti nevelés sem adekvát joghátrány vagy annak kizáró oka van, mivel az elkövető a jogerős ügydöntő határozat meghozatalakor betöltötte a huszadik életévét. A szabadságelvonással járó büntetés esetleges kiszabásakor azt is vizsgálat tárgyává kell tenni, hogy a kívánt cél a büntetés végrehajtásának felfüggesztésével elérhető - e. A fiatalok esetében is nyilvánvalóan irányadó, hogy a szabadságvesztés mértékét a felfüggesztés lehetőségének a figyelmen kívül hagyásával kell megállapítani.

A Btk. 106. § (2) bekezdése egyértelműen kifejezésre juttatja, hogy fiatalok elkövetők esetén a büntetőjogi intézkedések elsőbbséget élveznek a büntetésekkel szemben. Így büntetést kiszabni csak akkor lehet/kell, ha az intézkedés alkalmazása nem célravezető. Ez utóbbi abban az esetben állapítható meg, ha a fiatalokkal szemben már korábban is alkalmaztak intézkedést, de az nem vezetett eredményre vagy olyan jelentős tárgyi súlyú bűncselekményt követett el, ami szükségessé teszi büntetés kiszabását. Arra, hogy a fiatalok helyes irányú fejlődése másként nem, csak büntetés kiszabásával érhető el, utalhat a törvényhelyhez fűzött indoklás szerint például a sorozatos elkövetés, a többszörös halmazat, az elkövetési mód jellege, a több minősítő körülmény megvalósítása, a társas

bűnelkövetés (ideértve mind a társtettességet, mind a csoportos vagy bűnszövetségben történő elkövetést).³¹

A Btk. a fiatalkorú fogalmának változására tekintettel és azt szem előtt tartva, hogy a fiatalkorú elkövetők vonatkozásában a büntetőjog elsődleges feladata, illetve a velük szembeni joghátrány célja elsődlegesen a nevelés, előírja, hogy azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható és a 106. § (3) bekezdésében foglaltak alapján a szabadságelvonással nem járó intézkedésnek ilyenkor is meg kell előznie a szabadságelvonással járó intézkedés (javítóintézeti nevelés) alkalmazását. E rendelkezésekre figyelemmel a 14. életévét be nem töltött fiatalkorúval szemben a számításba jöhető intézkedések közül a legvégső esetben kell javítóintézeti nevelést elrendelni. Konkrét ügyben a Kúria a rablás bűncselekményének elkövetésekor tizenkettedik életévét alig meghaladó korú fiatalkorúval szemben például próbára bocsátást alkalmazott, de a bűncselekmény jelentős tárgyi súlyára tekintettel a próbaidő tartamát a törvényi maximumban állapította meg.³²

Kérdésként merülhetne fel, hogy az intézkedések katalógusában elhelyezett javítóintézeti nevelés - mely kifejezetten fiatalkorúakkal szemben alkalmazható személyi szabadság elvonásával járó intézkedés - elsőbbséget élvez-e a személyi szabadság elvonásával nem járó büntetésekkel, azaz a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztéssel, közérdekű munkával, pénzbüntetéssel, foglalkozástól eltiltással, járművezetéstől eltiltással, kitiltással, kiutasítással és a sportrendezvények látogatásától való eltiltással szemben. Amennyiben a Btk. 106. § (3) bekezdése nem rendezné ezt a kérdéskört, valóban kérdés lehetne, azonban e jogszabályhely az intézkedések és büntetések alkalmazási sorrendje mellett további sorrendet állít fel akkor, amikor különbséget tesz a személyi szabadság elvonásával nem járó, illetve azzal járó jogkövetkezmények között. A tanulmány jelen alcímének elején írt szankció alkalmazási sorrendet nyilvánvalóan a Btk. 106. §-ának (2)-(3) bekezdései alapulvételével állapítottam meg. A szabadságelvonás ultima ratio jellege alapján a büntetés kiszabás során elsődlegesen személyi szabadság elvonásával nem járó szankciókat (intézkedéseket, majd büntetéseket) kell alkalmazni, szabadságelvonó intézkedést vagy büntetést

---

³¹ Miniszteri indoklás a 2012. évi C. törvényhez

³² BH2016.195.

pedig akkor kell alkalmazni vagy kiszabni, ha az intézkedés vagy büntetés célja más módon nem érhető el.

VI. A szankció kiválasztásának szempontjai

Az alapvető büntetéskiszabási elvek és szempontok nem alakulnak másként a fiatalkorú bűnelkövetők esetében sem, ugyanakkor a kötelezően figyelembe veendő különös büntetéskiszabási és/vagy intézkedés alkalmazási törvényi rendelkezések keretei között a fiatalkorúval szembeni szankció megválasztásánál mindig szem előtt kell tartani, hogy az alkalmas legyen a Btk. 106. §-ában meghatározott, speciális prevenciót előtérbe helyező egyedi cél szolgálatára, nevezetesen a fiatalkorú helyes irányba fejlődésének előmozdítására. A Btk. 106. § (1) bekezdésében lefektetett nevelési célból kiindulva kell eldönteni, hogy a konkrét esetben szükség van-e személyi szabadság elvonására, azaz javítóintézeti nevelés alkalmazására vagy büntetés kiszabásával a fenti cél jobban elérhető. A nevelési célt és a szankciók kiválasztásánál követendő sorrendet szem előtt tartva kérdéses lehet az is, hogy a bíróság a fiatalkorúval szemben javítóintézeti nevelést rendeljen-e el (jóllehet ennek legrövidebb tartama 1 év) vagy az ennél lényegesen rövidebb tartamú, ugyancsak személyi szabadság elvonásával járó büntetést, az elzárást szabja ki. Ha azt a szempontot, miszerint a személyi szabadság elvonása a lehető legrövidebb ideig kell, hogy tartson, figyelembe vesszük, akkor a személyi szabadság elvonásával járó büntetés alkalmazása - a szankció kiválasztási sorrendet megbontva - meg kéne, hogy előzze a személyi szabadság elvonásával járó intézkedés alkalmazását.

Ezzel kapcsolatban annyi elmondható, hogy az ügyészek (feltehetőleg) - a szankció kiválasztási sorrendre is tekintettel - a javítóintézeti nevelésre tesznek indítványt valamennyi esetben, amikor úgy ítélik meg, hogy a fiatalkorú családi környezetből való kiemelése indokolt. E körben utalnék Nagy Ferenc gondolatára, aki rámutatott arra, hogy a fiatalokat életkori sajátosságaikra tekintettel ebben az életkorban, sokakkal együtt elzárni, igen súlyos hátrány.³³ Tény, hogy a fiatalkorúak személyi szabadságának elvonásával jár a javítóintézeti nevelés elrendelése is de az elzárással szemben ennek az intézkedésnek egyértelmű előnye, a nevelés. A rövid tartamú elzáráshoz nem kapcsolható semmilyen szakmai, pedagógiai program, amely a fiatalkorú nevelését, védelmét célozná.

---

³³ Nagy Ferenc: A fiatalkorúak büntetőjoga reformjának szükségességéről, Magyar Jog, 1994/5. 292. o.

Az eset körülményei szerint döntendő el az is, hogy felfüggesztett szabadságvesztés vagy javítóintézeti nevelés alkalmazása célravezetőbb-e. Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható, így nem szabható ki végrehajtásában felfüggesztett fiatalok börtöne sem.³⁴ Az már más kérdés, hogy az elsőfokon elrendelt javítóintézeti nevelés helyett másodfokon - ügyészi fellebbezés hiányában - felfüggesztett szabadságvesztésre ítélet nem alkalmazható. Arra hivatkozva sincs erre lehetőség, hogy a szabadságvesztés a végrehajtásának felfüggesztése folytán, a szabadságelvonás mellőzésével kedvezőbb helyzetet teremt, hiszen a javítóintézeti nevelés ugyanis intézkedés, a szabadságvesztés pedig büntetés. A kiszabott joghátrány ilyen tartalmú megváltoztatása a súlyosítási tilalomba ütköző eljárási szabálysértést valósít meg.

Végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása lehet indokolt a büntetés céljának eléréséhez olyan fiatalokkal szemben, akik nagy tárgyi súlyú, szándékos bűncselekményt követtek el. Tipikusan ilyenek az élet és testi épség elleni súlyos bűncselekmények, a rablás, szexuális erőszak vagy más, súlyos erőszakos jellegű bűncselekmények, a közlekedési és a vagyon elleni bűncselekmények legsúlyosabb esetei.³⁵ Ezen bűncselekmények elbírálása során a büntetés kiszabásánál nagyobb súllyal kell figyelembe venni az általános megelőzés szempontjait.³⁶

Ugyancsak végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása lehet indokolt a visszaeső fiatalokkal szemben, de abban az esetben is, ha a fiatalok büntetlen előéletű vagy korábban vele szemben szabadságelvonással nem járó büntetést vagy intézkedést alkalmaztak, azonban egyénisége vagy életmódja ezt megalapozza. Példának okáért végrehajtandó szabadságvesztést megalapozó körülmény lehet, ha a fiatalok hosszabb időn át züllött életmódot folytatott vagy korábban sorozatosan követtek el bűncselekményeket.

A 60. számú BK. vélemény szerint a javítóintézeti nevelés hatálya alatt álló fiatalokkal szemben - akár az intézkedés hatálya alatt, akár az azt megelőzően elkövetett bűncselekmény miatt - általában

---

³⁴ BH 2016.8.195

³⁵ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

³⁶ BH 1984.12.476.; BH 1993.2.76.

nem célravezető végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása.³⁷ Ebből a szempontból figyelembe kell venni az újabb bűncselekmény elkövetésének konkrét körülményeit (a fiatalok az intézetben, szökés közben, az ideiglenes elbocsátás alatt követte el stb.) és motivációját is (pl. a fiatalok az ideiglenes elbocsátás alatt semmibe vette a magatartási szabályokat vagy önhibáján kívül került olyan környezetbe, amely elősegítette, hogy újabb bűncselekményt kövessen el.)³⁸

A végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés, mint szabadságelvonással járó büntetés és a szabadságelvonással járó nevelő intézkedés időben egybeeső alkalmazását lehetőleg el kell kerülni. Azzal a fiatalokkal szemben ugyanis, akikkel szemben már javítóintézeti nevelést rendeltek el és az ismételt elkövetett bűncselekmény társadalomra veszélyességének a foka nem indokolja végrehajtandó szabadságvesztés alkalmazását, a fiatalok helyes irányú fejlődésének előmozdítására a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása általában nem lesz alkalmas. Helyette ugyancsak szabadságelvonással járó intézkedés, javítóintézeti nevelés alkalmazása lehet indokolt. Mindemellett azt is látni kell, hogy e két jogintézmény nem áll egymással olyan ellentétben, hogy az eset összes körülményének gondos értékelése esetén az együttes alkalmazásuk kizárt vagy éppen törvénysértő lenne. Kivételes esetben, mint például amikor már csak rövid idő van hátra a javítóintézeti nevelésből indokolt lehet felfüggesztett szabadságvesztés alkalmazása.³⁹

Ha a fiatalok a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt újabb bűncselekményt követ el, nincs akadálya annak, hogy a bíróság - az összes körülmény mérlegelése alapján - a fiatalok javítóintézeti nevelését rendelje el. Ennek előfeltétele természetesen az, hogy az újabb bűncselekmény miatt nem szükséges végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása. Az újabb bűncselekmény miatt alkalmazott szankciók közötti választás során, ha az a döntő, hogy a fiatalok kiemeljék kedvezőtlen környezetéből, többnyire elegendő a javítóintézeti nevelés alkalmazása.

---

³⁷ 60. BK vélemény

³⁸ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

³⁹ 60. BK vélemény

VII. A fiatakorúakkal szembeni büntetés kiszabásának elvei

Kétségtelen tény, hogy a büntetés kiszabása a büntetőjogi felelősségre vonás legmeghatározóbb pillanata, végső soron az egész büntetőeljárás arra irányul, hogy az elkövetővel szemben az általa megvalósított bűncselekmény miatt a bíróság valamilyen törvényben meghatározott jogkövetkezményt alkalmazzon.⁴⁰ A Btk. 80. § (1) bekezdése kimondja, hogy a büntetést az e törvényben meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy az igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalomra veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez. A fiatakorú elkövetőkkel szemben a büntetés kiszabása során ugyan figyelemmel kell lenni az általános elvekre is, azonban kiemelt jelentőséggel bírnak a Btk. 106. § (1) bekezdésében foglaltak. Földvári József a büntetés kiszabási elvek közül a büntetési célt tekinti a legfontosabbnak, szerinte a büntetés nemének és mértékének meghatározásánál a büntetés céljainak kell a legnagyobb jelentőséget tulajdonítani. Földvári azt is hozzáteszi, hogy a büntetés kiszabás körében csak olyan körülményeket szabad értékelni, melyek a büntetés céljával valamilyen összefüggésben állnak.⁴¹ A büntetés célja a büntetés kiszabásánál megkülönböztetett jelentőséggel bír, minden más szempont elé helyezendő.

A fiatakorúakkal szemben a tárgyi jellegű büntetés kiszabási körülmények általánosságban ugyanazok, mint a felnőttkorúak esetében, azzal, hogy az alanyi jellegű körülményekhez képest némileg kisebb a jelentőségük, amely a büntetés céljának speciális megfogalmazásával, a nevelés elsődlegességével magyarázható. Ezzel szemben az alanyi körülmények nyomatéka nagyobb lehet, mint a felnőttkorúakkal szembeni eljárásban.⁴²

1. Az 56. BK. vélemény

A büntetés kiszabása körében értékelendő körülményekről a Kúria (a vélemény megalkotásakor Legfelsőbb Bíróság) 56. BK. véleménye ad iránymutatást. Ezen büntető kollégiumi vélemény nem csak a fiatakorúakkal, hanem a felnőttkorú elkövetőkkel szembeni büntetés kiszabással kapcsolatban is támpontokat nyújt, az abban foglaltakra valamennyi büntetőügyben figyelemmel kell lenni a szankció

⁴⁰ Balogh- Tóth (Szerk.) Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 313. oldal

⁴¹ Földvári József: A büntetés tana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1970. 204. oldal

⁴² Balogh. Büntetőjog I. Általános rész. 2016. 232. oldal

kiszabása során. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a fiatalkorúak esetében e körülmények vizsgálatára fokozott figyelemmel kell lenni, hiszen a fiatalkorúakkal szembeni büntetés kiszabás során az alanyi elemek vizsgálata kiemelkedő jelentőséggel bír. Az 56. BK. véleményben felsorakoztatott büntetést befolyásoló körülményeket nem mechanikusan, hanem a konkrét ügy tényeire vonatkoztatva kell értékelni és a határozatban megindokolni. Ugyanazon tény más cselekmény vagy más elkövető vonatkozásában közömbös vagy ellenkező hatású is lehet. Példaként hozható fel akár az éjszakai elkövetés, amely egy vagyon elleni bűncselekménynél súlyosító, míg egy gondatlan közlekedési bűncselekménynél enyhítő körülmény is lehet.

Az 56. BK. vélemény szerint a büntetést (helyesebben: szankciót) befolyásoló alanyi tényezők vizsgálata során az alábbiak igényelnek kiemelt figyelmet, melyre a fiatalkorú elkövető esetén a szankció kiválasztásakor a jogalkalmazónak figyelemmel kell lennie.

1. Az 56. BK. vélemény kimondja, hogy a fiatalkor nem enyhítő körülmény, ilyennek értékelhető azonban, ha az elkövető a büntethetőség határát jelentő tizennégy éves életkort nem sokkal haladta meg, vagy fiatal felnőtt volt, amikor a bűncselekményt elkövette.⁴³ A fiatalkorúnak a Btk. 105. §-ának (1) bekezdésében meghatározott fogalmából kiindulva felvetődhet a kérdés, hogy a 12. vagy a 14. életév kevéssel történő meghaladása értékelhető-e enyhítő körülményként. Nyilvánvalóan azokban az esetekben, ahol a jogalkotó megteremtette a 12 és 14 életév közötti személyek büntetőjogi felelősségre vonásának lehetőségét, ott a 12. életévet éppen csak betöltő életkor enyhítő körülményként értékelendő, egyéb esetekben azonban a 14. életévet kevéssel meghaladó életkor értékelhető ekként. A Btk. 16. §-ában felsorolt bűncselekmények esetében, amikor is már a 12. életév betöltésétől kezdődően felmerülhet az elkövető büntetőjogi felelőssége, vita tárgyát képezheti állásponthoz az, hogy amennyiben ezeket a cselekményeket a 14. életévet pár hónappal meghaladó elkövető valósítja meg, ez az életkor értékelhető-e enyhítő körülményként.

Röviden utalnék arra is, hogy a fiatalkor enyhítő körülményként való értékelése a *ne bis in idem* elv miatt sem lehetséges, hiszen ezen büntetőjogi tilalom a büntetést befolyásoló

---

⁴³ Itt jegyezni meg, hogy az 56. BK. vélemény megalkotásakor hatályos 1978. évi IV. törvény értelmében a büntethetőség alsó korhatára 14. életév volt.

körülmények értékelésénél is érvényes. A fiatalkort a jogalkotó a speciális, a felnőttektől eltérő, enyhébb rendelkezések megalkotásával már értékelte, így a fiatalkor enyhítő körülményként való figyelembevételével a bíróság a kétszeres értékelés tilalmába ütközne.

2. A büntetlen előélet enyhítő körülmény, kivéve, ha az elkövető fiatalkorú vagy a fiatalkort néhány évvel meghaladott, ún. fiatal felnőtt (azaz itt már nem fiatalkorúról beszélünk, hanem felnőtt elkövetőről). Alig van jelentősége olyan esetben, amikor a büntetlen személy hosszabb időn át sorozatosan követett el bűncselekményeket. Az 56. BK. vélemény egyértelműen kifejezésre juttatja azt, hogy a fiatalkorúak esetében a büntetlen előélet nem enyhítő körülmény. A fiatalkorú rendszerint tanulmányokat folytat, munkahellyel, önálló jövedelemmel jellemzően még nem rendelkezik, önállósult, a szülőktől független életmód kialakítása még csak folyamatban van, ennél fogva az ilyen életkorú személynél a kifogástalan életvezetés, az hogy korábban nem vétett a törvény ellen kevésbé vehető figyelembe, elismeréssel pedig aligha járhat.⁴⁴
3. Enyhítő körülményként lehet értékelni a fiatalkorú javára, hogy az adott esetben kisebb vagy nagyobb mértékben más személy ráhatására követte el a bűncselekményt.⁴⁵
4. Az idő múlását nagyobb súllyal kell enyhítő körülményként figyelembe venni, a fiatalkorú elkövetők esetén ez nyomatékos enyhítő körülmény, mely azzal a céllal hozható összefüggésbe, hogy a fiatalkorú által elkövetett cselekményre gyorsan kell reagálni, a felelősségre vonásnak minél rövidebb időn belül be kell következnie, ugyanis a hosszabb idő a fiatalkorúakkal szemben alkalmazott intézkedés vagy kiszabott büntetés egyik célja, a nevelés ellen irányul.

A büntetést befolyásoló alanyi tényezők igen változatosak, hiszen az elkövető személyével összefüggésben lévő minden körülmény itt kerül értékelésre. Így többek között az elkövető életkora, előélete, büntetést elviselő képessége, értelmi színvonala, szakképzettsége, illetve ezek hiánya, környezeti körülmények, a bűncselekmény elkövetésének indítéka, az elkövetőnek a bűnelkövetés során tanúsított magatartása.⁴⁶

---

⁴⁴ Gájerné dr. Szabó Andrea: Joghátrányok és büntetéskiszabás a fiatalkorú elkövetőkkel szemben <https://www.jogiforum.hu/publikaciok/795>

⁴⁵ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

⁴⁶ Balogh. Büntetőjog I. Általános rész. 2016. 222. oldal

2. Az alanyi tényezők vizsgálatára vonatkozó gyakorlati példák

A BH 1974.188 számon publikált döntésében kimondta a bíróság, hogy a próbára bocsátás és a javítóintézeti nevelés között elsősorban az alanyi jellegű körülmények figyelembevételével kell választani. Ezek a döntőek abból a szempontból, szükséges-e a fiatalkorú intézeti elhelyezése vagy sem.⁴⁷

A BJD 567., 3845., BH 1977.469 számú döntésben pedig azt mondta ki, hogy elsősorban az alanyi jellegű körülmények, ezek között is főként a fiatalkorú egyéniségét, életmódját és környezetét jellemző körülmények értékelése alapján lehet és kell elbírálni, hogy az eredményes nevelése érdekében szükséges-e az intézeti elhelyezése, avagy elégséges a próbára bocsátás alkalmazása. Ebből a szempontból olyan körülmények - környezeti tényezők - is jelentősek lehetnek, amelyekért a fiatalkorú nem tehető felelőssé (a fiatalkorúnak nincs családja vagy az nem alkalmas a nevelésére stb.). Az a döntő, feltétlenül szükséges-e a fiatalkorú kiemelése a környezetéből.⁴⁸

A Fővárosi Törvényszék Fk.912/2019/6. számú határozatában kimondta, hogy annak elbírálásánál, hogy a vádlottal szemben szükséges-e büntetés kiszabása, vagy elegendő az intézkedés alkalmazása, a bíróság figyelemmel volt a fiatalkorú pedagógiai véleményben körülírt eddigi számtalan iskolai normát megszegő viselkedésére, a cselekmény végrehajtása során tanúsított kezdeményező és aktív szerepére, valamint a cselekményt megelőző húzamosabb időn keresztül kifejtett verbális agresszióra, ami végül is elvezetett a jelen ügyben elbírált cselekményhez. A bíróság a közvetlenség elve alapján a tárgyaláson a fiatalkorú vádlott nyilatkozatából és reakciójából arra következtetett, hogy a súlyos eredményű konfliktust nem tekinti lezártnak, ami magában rejtheti a folytatásának lehetőségét. A bíróság ezen büntetés-kiszabási célokat mérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy a 16. életévét betöltött, korábban eljárás alatt nem állt fiatalkorú vádlott esetében indokolt a büntetés kiszabása helyes irányba történő fejlődése érdekében.

---

⁴⁷ BH 1974.188.

⁴⁸ BJD 567., 3845., BH 1977.469.

VIII. A fiataikorúakkal szembeni szankciórendszer történeti változásai

1. A Csemegi-kódex szankciórendszeréről

A fiataikorúakkal szemben alkalmazható szankciók kapcsán az első kodifikált magyar büntető törvénykönyvig, a Csemegi-kódex rendelkezéséig kell visszanyúlni. Csemegi Károly a büntetési célok komplexitását hangsúlyozta, rámutatva, hogy minden büntetésnek, hogy célját elérje, igazságos arányban kell állnia a bűncselekménnyel, de figyelemmel kell lennie a bűnös egyéniségre is. A büntetési rendszernek meg kell felelnie a humanizmus követelményeinek, de úgy, hogy az igazságosság és a szigor is kellő érvényre jusson.⁴⁹

A Csemegi-kódex nem használta a szabadságvesztés fogalmát, mint büntetési nemet, hanem a szabadságvesztés - annak ma már fokozataiként ismert - végrehajtási módjait szabályozta külön büntetési nemekként, így négy fajta szabadságvesztés létezett: fegyház, államfogház, börtön, fogház. Itt utalnék vissza a tanulmány elején már kifejtettekre, mely szerint a kódexben nem voltak külön rendelkezések a fiataikorúak büntetőjogi felelősségre vonásával kapcsolatban, velük szemben is a felnőtt elkövetőkre vonatkozó szabályokat kellett alkalmazni.

A kódex azonban a fiataikorú fogházra ítétekkel szemben külön szabályokat tartalmazott, melynek okát a részletes indoklás magyarázza meg. A Csemegi-kódex indoklása szerint minden büntetés célja a nevelés-javítás, amire a fiataikorúak különösen fogékonyak, ugyanakkor a negatív értelemben vett nevelés is hatással lehet rájuk; ez indokolja, hogy különösen körültekintőnek kell lenni a fiataikorú elkövetők megbüntetésékor. Ezzel magyarázza a kódex indoklása, hogy a fiataikorúnak ugyanazon cselekményért tulajdonképpen súlyosabb büntetést kellett kiállnia - hiszen adott esetben az egész büntetést magánelzárásban töltötte ki - mint az idősebb elkövetőknek.⁵⁰

A huszadik életévét be nem töltött fogoly nevelése-javítása céljából a bíróság ítéletében elrendelhetette, hogy a hat hónapnál nem súlyosabb büntetést - illetve amennyiben súlyosabb a büntetés, akkor legfeljebb hat hónapot - a fogoly magánelzárásban töltsön ki, továbbá a fiataikorút

---

⁴⁹ Balogh- Tóth (Szerk.) Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 256. oldal

⁵⁰ Kormány Zita - Szalóki Gergely: A Csemegi-kódex szankciórendszere I. Jogelméleti Szemle 2011. 3.szám

kímélendő elrendelhetette, hogy magánelzárás helyett, az annak megfelelő időtartamot javítóintézetben töltse ki.⁵¹

A halálbüntetést a Csemegi-kódex ismerte és szabályozta ugyan, de alkalmazását csak büntettek esetén engedte, ezen belül is csak szűk körben, méghozzá felségsértés és gyilkosság miatt.⁵² Ezekben az esetekben is csak akkor, ha az elkövető betöltötte a 20. életévét.

A kódex értelmében az elkövetéskor 12. és 16. életévük között lévő azon elkövetőket, akik belátási képességgel nem rendelkeztek, javítóintézeti nevelésre ítéltettek, ahol húsz éves korukig maradhattak. Az ilyen életkorú elkövetőkkel szemben, akik azonban rendelkeztek belátási képességgel, legfeljebb 5 évig terjedő szabadságvesztést vagy rendőri büntetést lehetett kiszabni.⁵³ Ezen rendelkezésekből egyértelműen kitűnik, hogy a 12 és 16 év közötti, belátási képességgel nem rendelkező elkövetőkkel szemben adott esetben hosszabb tartamú szabadságelvonással járó szankció kerülhetett alkalmazásra, mint az ugyanilyen életkorú, belátási képességgel rendelkezők esetében.

2. Az 1908. évi büntetőnovellától a mai szabályozás kialakulásáig

A Csemegi-kódexszel szembeni reformtörekvések már a kódex hatályba lépését követően megindultak. A reformerek szorgalmazták a fiatalok büntetőjogának általános kialakítását, a feltételes elítélés lehetőségét, a pénzbüntetés bevezetését. A reformerek nem kímélték a szankciórendszert sem. A korábbi szabadságvesztés-büntetést nem tartották alkalmasnak a büntetés céljának megvalósítására: felismerték, hogy a fiatalokkal szemben kiszabott rövid tartamú szabadságvesztésnek nincs visszatartó ereje, de nem alkalmas arra sem, hogy a végrehajtás alatt

---

⁵¹ 1878. évi V. tc. 42. §

⁵² 1878. évi V. tc. 126. § A felségsértés büntetést követi el: 1. a ki a királyt meggyilkolja vagy szándékosan megöli, vagy ezen cselekmények valamelyikének véghezvitelét megkísérli;

128. § A felségsértés a 126. § 1. pontja esetében halállal, a 2. és 3. pontja esetében életfogytig tartó fegyházzal, 4. pontja esetében pedig tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

278. § A ki embert előre megfontolt szándékból megöl: a gyilkosság büntetést követi el, és halállal büntetendő.

⁵³ 1878. évi V. tc. 84. § A ki akkor, midőn a büntettet vagy vétséget elkövette, életkorának 12-ik évét már túlhaladta, de tizenhatodik évét még be nem töltötte, ha cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem bír, azon cselekményekért büntetés alá nem vehető. Az ilyen kiskorú azonban javító-intézetbe való elhelyezésre ítéltethetik, de abban életkora huszadik évén túl nem tartathatik.

85. § Ha az előbbi szakaszban meghatározott koru egyének, a cselekmény elkövetésének idején képesek voltak annak bűnösségét felismerni: a következő szabályok szerint büntetendő:

1. halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő büntett miatt: két évtől öt évig terjedhető börtönnel;
2. öt évtől tizenöt évig tartó fegyházzal vagy államfogházzal büntetendő büntett miatt: két évig terjedhető börtönnel, illetőleg hasonló tartamu államfogházzal;
3. más büntett miatt: két évig terjedhető fogházzal;
4. vétség miatt rendőri büntetéssel.

nevelési feladatokat végezzenek. Hátrányai azonban szembeötlők: a fiatalkorút számos negatív hatás éri a büntetés végrehajtása alatt és igen jelentős a megőrző hatása is, amellyel a sokszor csak megtévedt fiatalnak a társadalomba való visszailleszkedésekor kell szembesülnie. Nevelés alatt egyébiránt nem csupán az értelem fejlesztését, a szellemi képzést értették, hanem az akarat és a jellem helyes irányú alakítását, az erkölcsi érzék fejlesztését is. Az átalakító nevelést családi környezetben vagy zárt intézetekben tartották megvalósíthatónak.⁵⁴

Az I. Bn.-hoz fűzött miniszteri indoklás szerint a fiatalkorúakkal szemben nem a megtorlás, hanem a megmentés és a nevelés szempontjait kell érvényre emelni, továbbá a fiatalkorúval szemben a rövid tartamú szabadságvesztés büntetést - amely a gyakorlati tapasztalatok szerint igen sokszor az elítélt erkölcsiségét is veszélyeztette - lehetőleg mellőzni kell, és ha a fiatalkorú büntethetőségéhez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége megvan, az egyéniesítés helyes elvének megfelelően különböző intézkedéseket kell alkalmazni.⁵⁵

Az I. Bn. fiatalkorúakra vonatkozó, szankciórendszert érintő újításai az alábbiakban foglalhatók össze: ötvözte a gyermekvédelmi és a büntetőjogi szankciókat, bevezette a próbára bocsátást és a dorgálást, mint új, nevelő jellegű intézkedéseket, a szankció megválasztásának előfeltételéül írta elő a fiatalkorú életkörülményeinek feltárását, a fiatalkoron belül tovább differenciált és az elkövetéskor 15. életévét be nem töltött személy esetében a fogházbüntetés kiszabását csak kivételesen, a legsúlyosabb esetekre tette lehetővé, illetve rendelkezett arról is, hogy a szabadságvesztést (fogházbüntetést) a fiatalkorúak részére felállítandó külön fogházban kell végrehajtani.⁵⁶

Az I. Bn. fiatalkorúak szankciórendszerére vonatkozó, konkrét rendelkezései a következők voltak: A 12. életévét betöltött de a 18. életévét meg nem haladott fiatalkorúval szemben, akinek értelmi és erkölcsi fejlettsége hiányzott, a bíróság házi felügyeletet, házi vagy iskolai fenyítést rendelhetett el, illetve amennyiben a fiatalkorú az eddigi környezetében erkölcsi romlásnak volt kitéve vagy züllésnek

---

⁵⁴ Balogh- Tóth (Szerk.) Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 361. oldal

⁵⁵ 1908. évi XXXVI. tc. indokolása

⁵⁶ 1908. évi XXXVI. tc. 26. § Ha szigorubb intézkedésre van szükség, a bíróság a fiatalkorut a törvény szerint halállal, fegyházzal, börtönnel vagy fogházzal büntetendő cselekmény miatt fogházbüntetésre, államfogházzal büntetendő cselekmény miatt államfogházbüntetésre ítéli. Oly fiatalkorú ellen, a ki a cselekmény elkövetésekor életének tizenötödik évét még be nem töltötte, fogházbüntetés csak a legsúlyosabb esetekben állapítható meg.

27. § A fogházbüntetés fiatalkorúak részére felállított külön fogházban hajtható végre. Egy hónapot meg nem haladó fogházbüntetés más letartóztató intézet magánzárkájában is végrehajtható. A bíróság ítéletében elrendelheti, hogy a fiatalkorúak fogházában állja ki a kiszabott fogházbüntetést az oly elítélt is, a ki tizennyolczadik évét meghaladta, de huszonegyedik évét még nem töltötte be. A fiatalkorúakra megállapított egyéb szabályok az ily elítéltekre nem alkalmazhatók. A ki életének huszonegyedik évét betöltötte, a fiatalkorúak fogházába fel nem vehető.

indult, a bíróság a javító nevelését rendelhette el. Az ugyanilyen életkorú, értelmi és erkölcsi fejlettséggel rendelkező fiatakorúval szemben dorgálás, próbára bocsátás, javító nevelés, illetve fogház- vagy államfogházbüntetés volt alkalmazható.⁵⁷

Lévay Miklós az I. Bn. fenti szabályait illetően úgy foglalt állást, hogy a törvény bár a növekvő fiatakori bűnözésre való válaszként született, de modellként és forrásként szolgálhat a fiatakorúak büntető igazságszolgáltatásának hazai olyan reformjához, amely a „más elbánás” következetes érvényesítését szolgálja.⁵⁸

Az 1913. évi VII. törvénycikk elfogadásával az I. Bn. rendelkezései megváltoztak és egyúttal kiegészültek. A fiatakorúak bíróságáról szóló törvény bevezette a pénzbüntetés alkalmazását a tizenötödik életévét betöltött és megfelelő vagyonnal vagy keresettel rendelkező fiatakorúakkal szemben⁵⁹, valamint egy új nevelőintézkedés alkalmazását tette lehetővé, amely alapján a bíróság a fiatakorút az épületének valamely helyiségében akár tizenkét órán keresztül felügyelet mellett őrizetben tarthatta, az élelmezés korlátozásával vagy elvonásával.⁶⁰

Az Ftvr. hatályon kívül helyezte a I. Bn.-t, illetve a fiatakorúak bíróságáról szóló rendelkezéseket és új szabályokat vezetett be. A 12-14 évesekkel szemben csak nevelő-és óvó jellegű intézkedéseket tett lehetővé, a 14-18 évesekkel szemben pedig elsősorban büntetést kellett kiszabni. Az értelmi fogyatékos fiatakorúak számára bevezette a gyógypedagógiai nevelést, a fogház és az államfogház helyébe pedig - az általános szabályoknak megfelelően - a börtön lépett.⁶¹

Az 1961. évi V. törvény felemelte a gyermekkor felső, ennél fogva a fiatakor alsó határát, melyről a tanulmány elején már részletesen írtam, így most kizárólag a szankciórendszerre vonatkozó szabályok ismertetésére törekedem. E törvény meghatározta, hogy a fiatakorúakkal szemben milyen nevelő és

---

⁵⁷ 1908. évi XXXVI. tc. 16., 17. §, 18. §,

⁵⁸ Lévay Miklós: Az I. büntető novella fiatakorúakra vonatkozó rendelkezései. Jogtörténeti Szemle, 2008. évi 4. szám, 31. oldal.

⁵⁹ 1913. évi VII. tc. 69. § Az 1908:XXXVI. tc. 33. §-a második bekezdésének a következő rendelkezéssel egészítették ki: Ha a fiatakorúnak vagyona vagy keresete van és a cselekmény elkövetésekor tizenötödik életévét betöltötte, egy koronától száz koronáig terjedhető és le nem fizetése esetében más intézkedéssel helyettesítendő pénzbüntetést lehet ellene megállapítani.

⁶⁰ 1913. évi VII. tc. 23. § 3. a fiatakorút a napnak reggel nyolcz órától este nyolcz óráig terjedő szakában három órától tizenkét óráig terjedhető időre a bíróságnak valamelyik alkalmas helyiségében az élelmezés korlátozásával vagy elvonásával felügyelet alatt őrizetben tarthatja;

⁶¹ Balogh- Tóth (Szerk.) Magyar Büntetőjog. Általános rész. 2010. 361. oldal 363. oldal

gyógyító intézkedések alkalmazhatóak, illetve milyen büntetések szabhatóak ki.⁶² A nevelő intézkedéseket a törvény 88. §-a sorolta fel, melyek a bírói megrovás, próbára bocsátás és a javítóintézeti nevelés, míg a gyógyító intézkedések szabályozását a 101. § tartalmazta, mely szerint a fiatalkorúval szemben gyógyító intézkedésként kényszergyógykezelés vagy gyógyító nevelés rendelhető el. Ezen utóbbi szakasz (2) bekezdése értelmében a bíróság gyógyító nevelést akkor rendel el, ha a fiatalkorú fogyatékos értelmű vagy gyengeelmjű. E vonatkozásban problémát jelentett a gyengeelmjűség következményeinek megállapítása, a gyengeelmjűség jogi értékelése.⁶³ Földvári József álláspontja az, hogy a 101. § (2) bekezdésének csak olyan értelmezése adható, mely alapján az kisegítő jellegű és a gyógyító nevelés elrendelését a gyengeelmjűség olyan esetére korlátozza, amikor a kényszergyógykezelés elrendelésére nem kerülhet sor.⁶⁴

Az 1978. évi IV. törvény szerint a fiatalkorúakkal szemben - némi eltéréssel - az általános szankciók alkalmazhatóak, illetve speciális intézkedésként a javítóintézeti nevelés. A törvény miniszteri indoklása arra hivatkozott, hogy a büntetés céljánál meghatározottak a fiatalkorúakra is irányadóak, a fiatalkorúaknál azonban az általános megelőzés szabályait is figyelembe véve elsődlegesen a nevelés, az egyéni megelőzés, mely a büntetések és intézkedések rendszerében is kifejeződésre jutott. A korábbi Btk.-ban rögzítésre került, hogy fiatalkorúakkal szemben elsődlegesen intézkedést kell alkalmazni, illetve a szabadságelvonással járó büntetés vagy intézkedés ultima ratio jellege is.

3. A 2012. évi C. törvény fiatalkorúakkal szembeni szankciórendszere

A 2012. évi C. törvény abból indul ki, hogy a fiatalkorú terheltekkel szemben a büntető anyagi jognak a felnőttekhez képest több vonatkozásban is eltérő szabályokat kell megállapítania, mivel a fiatalkorú erkölcsi értékrendje, értelmi fejlettsége ebben az életszakaszban még alakul, változik. A felnőttkorúakhoz képest eltérő, speciális szabályozás a leghangsúlyosabban a jogkövetkezmények területén érvényesül mind a szankciónemek, mind a büntetési tételek, mind a büntetési tételkeretek, mind az egyéb jogkövetkezmények tekintetében.⁶⁵

---

⁶² Dr. Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár. 2. kötet, Általános Rész. 2013. 187. oldal.

⁶³ Földvári: A büntetés tana. 1970. 183. oldal

⁶⁴ Földvári: A büntetés tana. 1970. 184. oldal

⁶⁵ Dr. Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár. 2014. 191. oldal

A törvény rendelkezéseiből megállapítható, hogy a fiatalkorúakkal szemben - a törvényben meghatározott kivételekkel - kiszabható a Btk. 33. §-ában felsorolt bármely büntetés és alkalmazható bármely, a 63. § szerinti intézkedés. Emellett a törvény az általános szabályokhoz képest egy további intézkedés, a javítóintézeti nevelés alkalmazását is lehetővé teszi a fiatalkorúakkal szemben. A Btk. a fiatalkorúak esetében is büntetésekről és mellékbüntetésről rendelkezik. A fiatalkorúakkal szemben tehát az alábbi büntetések szabhatóak ki: határozott ideig tartó szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás, kiutasítás és mellékbüntetésként közügyektől eltiltás. Az alkalmazható intézkedések pedig a következők: megrovás, próbára bocsátás, jóvátételi munka, pártfogó felügyelet, elkobzás, vagyonelkobzás, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, valamint a javítóintézeti nevelés. A speciális szabályokat illetően itt is azt az elvet kell követni, hogy ha a törvény a fiatalkorúakra vonatkozó külön fejezetben a jogkövetkezmények alkalmazhatósága vagy mértéke tekintetében tartalmaz rendelkezést, akkor azt kell alkalmazni, amennyiben nem, az általános szabályok az irányadóak a fiatalkorúakra is.

Tekintettel arra, hogy a törvény a fiatalkorú elkövetők tekintetében a foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás, megrovás, elkobzás, vagyonelkobzás, elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele, valamint a kényszergyógykezelés szabályozásában nem tartalmaz külön szabályokat, e szankciók bemutatására jelen dolgozat keretében nem kerül sor.

IX. A fiatalkorúakkal szemben kiszabható büntetések

1. Szabadságvesztés

A jelenleg hatályos szankciórendszer alapján a fiatalkorúak esetén is a szabadságvesztés a legsúlyosabb büntetés. A büntetés céljánál megfogalmazottakra tekintettel a fiatalkorúval szemben szabadságvesztés csak akkor szabható ki, ha a büntetés célja más módon nem érhető el.

A Btk. a fiatalokúakkal szemben kiszabható szabadságvesztés tartamát a felnőttkorú elkövetőkkel szemben megállapított generális minimumhoz képest leszállította. A törvény 109. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap. Ezen rendelkezés szempontjából nincs jelentősége a fiatalokú életkorának és a bűncselekmény minősülésének sem. Ez a szabály nem csak az általános generális minimumként érvényesülő, a Btk. 36. §-ban foglalt generális minimumot helyettesíti, hanem azokra a bűncselekményekre is vonatkozik, amelyekre a törvény speciális minimumot állapít meg. Így például az alapeseti rablás (Btk. 365. § (1) bekezdés) büntetési tétele két évtől nyolc évig terjed, azonban a fiatalokúval szemben ilyenkor is egy hónap a kiszabható szabadságvesztés büntetés minimuma.⁶⁶ A törvény a szabadságvesztés kiszabható mértéke tekintetében azonban már a fiatalokú életkorára tekintettel is differenciál. A büntetési tételkeret felső határa a fiatalokúak esetében két tényezőtől függ, a fiatalokú életkorától (a bűncselekmény elkövetésekor betöltötte-e a 16. életévét vagy sem), illetve a bűncselekményre a különös részben megállapított büntetési tételkeret felső határától.⁶⁷ A „kedvezőbb” büntetési tételkeretek a büntethetőség elévülése szempontjából is kiemelt jelentőséggel bírnak, ennélfogva a büntetési tétel felső határának módosulása az elévülés szempontjából is kedvezőbb a fiatalokúak esetében. A különös és többszörös visszaesőkre vonatkozó szabályok a fiatalokúakra is megfelelően alkalmazandók, de a büntetési tétel felső határának emelkedése szempontjából szintén jelentősége van a fiatalokúakra irányadó generális maximumnak. Ez alapján a fiatalokú büntethetősége életfogytig tartó szabadságvesztéssel is fenyegetett bűncselekmény esetén, ha a fiatalokú az elkövetéskor a tizenhatodik életévét betöltötte, tizenöt év elteltével, míg a tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalokú esetében tíz év elteltével évül el. A többi bűncselekmény elévülése esetén sem a különös részi tételkeret felső határa az irányadó, hanem a törvény 109. § (2)-(3) bekezdéseiben írt tételkeretek.⁶⁸

A fiatalokúakkal szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtására fiatalokúak börtönében vagy fiatalokúak fogházában kerülhet sor.⁶⁹

---

⁶⁶ Pólt (szerk.): Új Btk. Kommentár. 2014. 194. oldal

⁶⁷ Btk. 109. § (2) A bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama a) életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén tíz év, b) öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén öt év. (3) A bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét betöltött fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama a) életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetése esetén tizenöt év, b) tíz évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén tíz év, c) öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény elkövetése esetén öt év.

⁶⁸ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

⁶⁹ Btk. 110. §

A szabadságvesztéssel kapcsolatosan fontos még megjegyezni, hogy fiatalkorúval szemben nem szabható ki életfogytig tartó szabadságvesztés, tekintettel arra, hogy ezen büntetés kiszabására csak azzal szemben van helye, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte - mely rendelkezés a nemzetközi dokumentumokkal áll összhangban -, így fiatalkorúval szemben csak és kizárólag határozott ideig tartó szabadságvesztést szabhat ki a bíróság.⁷⁰

Nem tartalmazza a Btk. a korábbi törvény 111. § (4) bekezdésében írt szabályt, amely arra vonatkozott, hogy amennyiben az elítélt a szabadságvesztés megkezdésekor a huszonegyedik életévét betöltötte vagy a végrehajtás alatt tölti be, a bíróság az általános szabályok alapján határozza meg a szabadságvesztés végrehajtásának fokozatát.⁷¹ Az e körben irányadó rendelkezéseket a 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 192. §-a tartalmazza.⁷²

2. Az elzárás

Az elzárás intézménye nem újdonság a magyar jogban, azonban szabadságelvonással járó büntetésként a büntetőjogi szankciórendszer részévé a hatályos büntető törvénykönyvünkkel vált. A jogalkotó az elzárás Btk.-ba történő szabályozásával azt a célt kívánta elérni, hogy a szabadságvesztés mellett legyen lehetőség szabadságelvonással járó, rövid tartamú büntetés kiszabására.⁷³ Az általános indoklás szerint a Btk. szélesíti a bíróság által alkalmazható joghátrányok körét. Az elzárás egy olyan, szabadságelvonással járó büntetés, amely főként azokkal az elkövetőkkel szemben alkalmazható, akikkel szemben szociális, gazdasági, családi vagy életkori viszonyaikra tekintettel más büntetés kiszabása célszerűtlen, illetve az elzárás büntetés hatékonyabban szolgálhatja a speciális prevenciót.⁷⁴ Az indoklás értelmezése során felmerülhetnek nehézségek azzal kapcsolatban, hogy

---

⁷⁰ Belovics: Büntetőjog I. Általános rész. 2017. 640. oldal

⁷¹ Polt (szerk.): Új Btk. Kommentár. 2014. 152. oldal

⁷² Bv. tv. 192. § (6) A fiatalkorú huszonegyedik életévének betöltésével a (2) bekezdés alkalmazásának nincs helye. Ezen időponttól a fiatalkorúak fogháza esetén a szabadságvesztés végrehajtási fokozata fogháza, fiatalkorúak börtöne esetén a szabadságvesztés végrehajtási fokozata börtönre változik.

(7) Ha a fiatalkorú a huszonegyedik életévét

a) a befogadás időpontja előtt betölti, a kategória-besorolására a 97. § (3) bekezdését kell alkalmazni,

b) a végrehajtás során tölti be, a fiatalkorú megtartja az aktuális kategória-besorolását..

⁷³ Dr. Gócza Ágnes: Az elzárás mint új büntetési nem a 2012. évi C. törvényben Büntetőjogi Szemle 2016/1-2., 23-26. o.

⁷⁴ Btk. indoklása

melyek azok a szociális és gazdasági viszonyok, amelyek esetén az elzárás kiszabása célszerű, a családi és életkori viszonyokat pedig a bíróság eddig is figyelembe vette a büntetés kiszabás körében.⁷⁵

A Btk. 111. §-a értelmében a fiatalkorúval szemben kiszabható elzárás legrövidebb tartama három nap, leghosszabb tartama harminc nap. A büntetési tételkeret felső határa tehát a fiatalkorúakkal szemben kiszabható szabadságvesztés alsó határához igazodik.

Az elzárás Btk.-ba történő iktatásával kapcsolatban két szemléletmód alakult ki: vannak, akik üdvözlik e büntetési nem Btk.-ba történő iktatását, mások viszont ennek káros hatásait hangsúlyozzák. A szakirodalomban leggyakrabban hangoztatott, az elzárás pozitív megítélését előtérbe helyező érv, hogy a rövid tartamú büntetéseket a bűnelkövető további bűncselekményektől történő visszatartása érdekében "short sharp shock"⁷⁶ kell alkalmazni.⁷⁷ A negatív érvek között pedig az szerepel, hogy az elzárással nem lehet megfelelő nevelő, javító hatást elérni, még hozzá a tartam rövidege miatt. A visszaesők esetében, akik már "megszokták" a büntetés-végrehajtási intézetet, nem beszélhetünk elrettentő hatásról, az első büntényeseket pedig aránytalan hátrány érheti. Mivel a nevelő, javító hatás nem érvényesül az elzárás esetében ezért ez a büntetés magában foglalja a szabadságelvonás összes hátrányát is.

Az elzárás pozitív vagy negatív hatásaival kapcsolatban e dolgozat keretei között nem kívánok állástfoglalni, a Btk. tervezet indokolásának és a törvényjavaslat szövegezéséből azonban egyértelműen megállapítható az a jogalkotói szándék, miszerint az elzárás „célcsoportja” a fiatalkorúak, illetve az első büntényesek voltak.⁷⁸

3. Közérdekű munka

A fiatalkorúval szemben először a korábbi Btk.-t módosító 1997. évi LXXXIII. törvény nyomán vált lehetőség a közérdekű munka büntetés kiszabására. Az ezt megelőző szabályozás a közérdekű munka büntetést nem ismerte.

---

⁷⁵ Balogh Ágnes - Hornyák Szabolcs - Makai Lajos: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, Menedzser Praxis Szakkönyvtár és Gazdasági Tanácsadó Kft., Budapest, 2014. 138. o.

⁷⁶ Short, azaz rövid tartamú büntetést, sharp, vagyis szigorú módon, shock, az elkövető elrettentése érdekében.

⁷⁷ Dr. Gócsa Ágnes: Az elzárás mint új büntetési nem a 2012. évi C. törvényben Büntetőjogi Szemle 2016/1-2., 23-26. o.

⁷⁸ <https://www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf> letöltés időpontja 2020. május 8.

A jelenleg is hatályos Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szerint munkavállaló az lehet, aki tizenhatodik életévét betöltötte, mellyel összhangban a Btk. szerint közérdekű munka fiatakorúval szemben akkor rendelhető el, ha az ügydöntő határozat meghozatalakor betöltötte a tizenhatodik életévét.

De kérdésként merül fel, hogy mi minősül az ítélet meghozatalának időpontjának? E kérdés megválaszolásánál azt kell irányadónak tekinteni, hogy mivel az ítélet meghozatalának idején a cselekmény jogerős elbírálásának időpontját kell érteni, így a másodfokú bíróságnak is módjában áll ennek a büntetési nemnek az alkalmazása, ha a terhelt a fellebbviteli eljárás során tölti be a tizenhatodik életévét. Az egyéb feltételek fennállása esetén nincs akadálya annak sem, hogy a rendkívüli perorvoslatokban eljáró bíróság alkalmazza ezt a szankciót. Fontos kiemelni azt a körülményt, hogy mindkét esetben csakis akkor kerülhet erre sor, ha az nem ütközik a súlyosítási tilalomba.⁷⁹

Ha a közérdekű munkára ítélt fiatakorú a számára meghatározott munkát önhibájából nem végzi el, a közérdekű munkát vagy annak hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni, melyet a Btk. 110. § (2) bekezdésében foglaltakra tekintettel a fiatakorúak fogházában kell végrehajtani.

Fontos megjegyezni azt, hogy a fiatakorúakkal szemben kiszabható közérdekű munka tételkeretére, illetve egyéb szabályaira vonatkozóan a törvény nem ír elő speciális rendelkezést, így az életkori megkötésen túl, e büntetésre a felnőttkorúakra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A dolgozat későbbi részében még visszatérek a közérdekű munka büntetésre, ugyanis össze kívánom hasonlítani a Btk. által bevezetett jóvátételi munkával.

---

⁷⁹ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

4. A pénzbüntetés

A pénzbüntetés lényege az elkövetővel szembeni vagyoni hátrány okozásában van. A jogalkotó szándéka alapján fiatalok esetén ezért e büntetési nem csak akkor alkalmazható, ha a vagyoni hátrány az elkövető fiatal oldalán jelentkezik és nem terheli a hozzátartozókat. A pénzbüntetés alkalmazásának feltétele így az önálló kereset (jövedelem) vagy megfelelő vagyon megléte.⁸⁰ A büntetés célja tehát megegyezik a felnőttkorú elkövetőknél meghatározott célokkal, azaz, hogy a bűncselekmény elkövetőjét vagyoni hátránnyal kívánja sújtani a bíróság.

A fiatalokkal szemben kiszabható pénzbüntetés kiszabásának feltétele az alábbiak szerint valósul meg:

- a) állandó munkaviszonyból, vagy olyan folyamatos alkalmi munkából származó rendszeres pénzbeli juttatással rendelkezik, amely lehetővé teszi, hogy a fiatal saját forrásból legyen képes a büntetés kifizetésére,
- b) ösztöndíjból, jogügyletből származó rendszeres bevétellel rendelkezik, de nem vonhatók ide a fiatal vagy hozzátartozóját megillető szociális juttatások,
- c) olyan ingó vagy ingatlan tárgyjal rendelkezik, amely kizárólag a fiatal tulajdonában áll, értéket képvisel, és végrehajtás alá vonható.⁸¹ Amennyiben ezen körülmények a fiatalokkal szemben kiszabható pénzbüntetésnek nem lennének az előfeltételei, akkor a büntetés előreláthatólag nem érné el a célját, hiszen ha a fiatalnak nincs megfelelő anyagi fedezete a pénzbüntetés megfizetésére, akkor vélhetőleg a családtagjai fizetnék meg helyette. Másrészt az önálló keresettel, jövedelemmel, megfelelő vagyonnal nem rendelkező fiatalokkal szemben kiszabott pénzbüntetés tulajdonképpen végrehajtandó szabadságvesztésként értelmezhető (amennyiben közérdekű munka kiszabásának feltételei nem állnak fenn), mivel annak meg nem fizetése esetén akár szabadságvesztésre történő átváltoztatásnak is helye van. Itt utalnék ugyanakkor arra, hogy fiatalokkal szemben kiszabott pénzbüntetését a Btk. 113. § (3)

---

⁸⁰ Hegedűs- Juhász- Karsai- Katona-Mezőlaki- Szomora- Törő: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez 2017. (online kiadás)

⁸¹ Dr. Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár. 2. kötet, Általános Rész. 2013. 199. oldal.

bekezdése értelmében és a Bvtv. 66. § (2) bekezdése alapján is elsősorban közérdekű munkára kell átváltoztatni, amennyiben erre nincs lehetőség (mert az a törvény 112. § rendelkezésébe ütközne), akkor lehet csak szabadságvesztésre átváltoztatni.

A fent hivatkozott Btk. 113. § (3) bekezdése is eltérő szabályozásnak minősül a felnőttkorú elkövetőkre vonatkozó szabályozáshoz képest, ugyanis a felnőttkorú elkövetőknél a pénzbüntetés meg nem fizetése esetén nem kell, hogy az behajthatatlan is legyen, az átváltoztatásnál kizárólag azt kell vizsgálni, hogy megfizette-e az elkövető. Fiatalkorúak esetében az átváltoztatáshoz azonban az is szükséges, hogy a kiszabott pénzbüntetés behajthatatlan legyen, kizárólag fizetési mulasztás nem alapozza meg az átváltoztatást. Az átváltoztatott szabadságvesztést a fiatalkorúak fogházában kell végrehajtani, az átváltoztatott közérdekű munkát pedig úgy kell megállapítani, hogy egy napi tétel helyébe két óra közérdekű munka lép. Ha a fiatalkorú a számára meghatározott munkának önként nem tesz eleget, a közérdekű munkát vagy annak hátralévő részét fiatalkorúak fogházában végrehajtandó szabadságvesztésre kell átváltoztatni.⁸²

A napi tételekre és a napi tételnek megfelelő összegekre vonatkozóan a fiatalkorúakkal szemben a törvény 113. § (2) bekezdése a felnőttekhez képest eltérő rendelkezést tartalmaz, mely szerint fiatalkorú esetén a pénzbüntetés legkisebb mértéke tizenöt, legnagyobb mértéke kétszázötven napi tétel, az egynapi tétel összegét legalább hatszázötven, legfeljebb hatvanötezer forintban kell meghatározni.

A pénzbüntetés kiszabásának a Btk. 50. §-ában rögzített általános szabályai egyebekben fiatalkorúak esetén is irányadóak. Így kötelező például a pénzbüntetés kiszabása a Btk. 50. § (2) bekezdésében foglalt konjunktív feltételek fennállása esetén, azzal a megszorítással, hogy a Btk. 113. § (1) bekezdésére tekintettel nemcsak megfelelő keresettel (jövedelemmel), vagyonnal kell rendelkeznie a fiatalkorúnak, hanem annak egyúttal önállóan is kell lennie.⁸³

---

⁸² Btk. 113. § (4)-(5) bekezdései

⁸³ Hegedűs- Juhász- Karsai- Katona-Mezőlaki- Szomora- Törő: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez 2017. online kiadás.

5. *Kitiltás*

A kitiltás büntetési nem a tartózkodási hely szabad megválasztásának Alaptörvényben biztosított jogát korlátozza. Kiszabásához egyrészt szükséges, hogy a Btk. valamely különös részi törvényi tényállása az alkalmazását kifejezetten előírja vagy a bűncselekmény bünszervezetben történő elkövetése megállapítást nyerjen. További jogszabályi feltétel, hogy az elkövetőnek meghatározott helységben, területen tartózkodása veszélyeztesse a közérdeket.⁸⁴ Jelenleg önállóan és más büntetések mellett is alkalmazható, míg korábban kizárólag szabadságvesztés mellett volt rá lehetőség.

A Btk. 118. §-a kimondja, hogy a megfelelő családi környezettel rendelkező fiatalok nem tiltható ki arról a településről, amelyben családjuk él.⁸⁵ E rendelkezés háttérében nyilvánvalóan az a felismerés áll, hogy a megfelelő családi környezet nagymértékben befolyásolhatja a fiatalok jövőbeni magatartását, a társadalomba való visszailleszkedését.⁸⁶ A megfelelő családi környezet bírói megítélést igénylő kategória. A családi környezet azokat a személyeket foglalja magában, akikkel a fiatalok közös háztartásban ténylegesen együtt él. Ilyen családi közösségben élhet elsősorban a gondozójával, emellett a házastársával, élettársával, testvérével vagy más rokonával, illetve hozzátartozójával. Megfelelő a családi környezet, ha a főbüntetés kitöltése után előreláthatólag elősegítheti a fiatalok helyes irányú fejlődését, társadalmi beilleszkedését.⁸⁷

6. *Kiutasítás*

A kiutasítás a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát korlátozó büntetési nem, amely csak és kizárólag nem magyar állampolgár elkövetővel szemben alkalmazható az Alaptörvény XIV. cikkének (2) bekezdésével összhangban, mely szerint magyar állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki.

A fiatalokkal szemben kiszabható kiutasításra vonatkozóan az 1978. évi IV. törvény nem tartalmazott kifejezett rendelkezéseket a fiatalokra vonatkozó speciális szabályok között,

---

⁸⁴ Hegedűs- Juhász- Karsai- Katona-Mezőlaki- Szomora- Törő: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez 2017. online kiadás.

⁸⁵ Az 1978-as Btk. helységről rendelkezett, azonban ennek a változtatásnak tartalmi jelentősége nincs.

⁸⁶ Belowics: Büntetőjog I. Általános rész. 2017. 645. oldal

⁸⁷ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

azonban a hatályos Btk.-ban a XI. fejezetben rögzített szabályozás az általános, felnőttekre irányadó rendelkezéseknél szűkebb körű. A Btk. 114. §-a akként rendelkezik, hogy kiutasításnak fiataalkorúval szemben akkor lehet helye, ha vele szemben tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést szabtak ki, az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné, és negatív feltételként fogalmazza meg a törvény, hogy a büntetés alkalmazásával nem sérülhet a fiataalkorú családi élet tiszteletben tartásához való joga. Ez utóbbi - a magánélet tiszteletben tartásához való jog mellett - többek között az 1993. évi XXXI. törvény által kihirdetett Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikke, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikke által védett jog.⁸⁸ A három feltétel együttes fennállása esetén sem utasítható ki a Btk. 59. § (2) bekezdésére tekintettel az a fiataalkorú, aki menedékjogot élvez.

A Btk. 33. § (6) bekezdés b) pontjában foglalt korlátozásra tekintettel sem közérdekű munkával, sem pénzbüntetéssel együtt nem szabható ki. E rendelkezéssel kapcsolatban fontosnak tartom megemlíteni a kapcsolódó joggyakorlatot: a büntetés kiszabás során a pénzbüntetés és kiutasítás együttalkalmazási tilalmának megsértésével megvalósult anyagi jogszabálysértést annak figyelembevételével kell orvosolni, hogy az a büntetés nem mellőzhető, amelynek kiszabására a bíróság törvény szerint köteles. Ezért a bűncselekményt haszonszerzés végett elkövető, határozott tartamú szabadságvesztésre ítélt és megfelelő jövedelemmel rendelkező terhelttel szemben kötelezően kiszabandó pénzbüntetés folytán a kiutasítás - miután az országban tartózkodás nemkívánatossága mérlegeléstől függ - nem rendelhető el.⁸⁹

7. Közügyektől eltiltás

E mellékbüntetés kiszabásának feltételei azonosak mind a felnőttek, mind a fiataalkorúak tekintetében. Egyik törvényi feltétele az, hogy az elkövetőt szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítéljék, másrésztől szükséges az is, hogy az elkövető méltatlan legyen a közügyekben való részvételre. E két feltétel együttes fennállása esetén a közügyektől eltiltás mellékbüntetés kiszabása kötelező. A fiataalkorúakkal szemben kiszabható

---

⁸⁸ Hegedűs- Juhász- Karsai- Katona-Mezőlaki- Szomora- Törő: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez 2017. (online kiadás)

⁸⁹ EBH2016. B.6

közügyektől eltiltás esetén a Btk. 115. §-a kimondja, hogy a fiatalkorút csak egy évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén lehet a közügyektől eltiltani.

A mellékbüntetés elrendelésével a bíróság azt juttatja kifejezésre, hogy a fiatalkorút méltatlannak ítéli a közügyekben való részvételre, így tulajdonképpen nincs jelentősége annak, hogy életkorából adódóan a közügyekben való részvétellel együtt járó jogok jelentős részét nem is gyakorolhatja.⁹⁰

X. A fiatalkorúakkal szemben alkalmazható intézkedések

1. Próbára bocsátás

A próbára bocsátás, mint nevelő jellegű intézkedés tekintetében a törvény változtatás nélkül átvette a korábbi szabályozásban is alkalmazott, a fiatalkorúakra nézve az általánosnál kedvezőbb szabályokat. Eszerint fiatalkorú a büntetési tétel felső határára tekintet nélkül bármely bűncselekmény elkövetése esetén próbára bocsátható. Fiatalkorú elkövető esetén a próbára bocsátás lehetőségét a Btk. nem köti a bűncselekmény tárgyi súlyához, bármilyen bűncselekmény elkövetése esetén alkalmazható, így elviekben nem kizárt az elrendelése a nagyobb tárgyi súlyú bűncselekmények körében sem. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyebekben a próbára bocsátás kizártságára vonatkozó - a Btk. 65. § (2) bekezdése szerinti - rendelkezések ne lennének irányadóak a fiatalkorú terhelt esetében. Nyilvánvaló ugyanis, hogy az ilyen bűnismétlővel szemben a próbára bocsátással a büntetési célok nem érhetők el.⁹¹

A törvény a fiatalkorúak esetében rövidebb tartamot is elegendőnek ítél meg, mint a felnőttkorúaknál, ugyanis a Btk. 116. § (2) bekezdése alapján a próbaidő tartama egy évtől két évig terjedhet, melyet a Btk. 65. § (3) bekezdésére tekintettel években vagy években és hónapokban kell meghatározni.

---

⁹⁰ Hegedűs- Juhász- Karsai- Katona-Mezőlaki- Szomora- Törő: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez 2017. (online kiadás)

⁹¹ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

A próbaidő a próbára bocsátást elrendelő határozat jogerőre emelkedésével kezdődik, és folytatódhat a tizennyolcadik életév betöltését követően is.

A próbára bocsátás megszüntetésére vonatkozó szabályok - a Btk. 66. § (1) bekezdése - a 116. § (3) bekezdése alapján azzal az eltéréssel irányadóak, hogy a bíróság a próbára bocsátás megszüntetése esetén javítóintézeti nevelést is elrendelhet. Abban a kérdésben, hogy ilyenkor intézkedést alkalmazzon vagy büntetést szabjon ki, a fiatakorúakra vonatkozó egyéb szabályok alapján dönt a bíróság. Az elkövető tizennyolcadik életévének betöltése után azonban már nem célszerű a javítóintézeti nevelés elrendelése.⁹² Javítóintézeti nevelés alkalmazható akkor, ha a próbára bocsátott ellen a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt a próbaidő alatt, illetve a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt akár a próbaidő alatt, akár a próbaidő után indul újabb büntetőeljárás, és a bíróság az ügyek egyesítése után valamennyi bűncselekményt együtt bírálja el. Ennek természetesen az a feltétele, hogy az elkövető az újabb bűncselekményt is fiatalkorban kövesse el, azonban az ismételt próbára bocsátás lehetősége is adott.⁹³

2. Jóvátételi munka

Ezen intézkedést a hatályos törvénykönyvünk vezette be, mely intézkedés célja az, hogy az elkövető a jóvátételi munka által a közösség felé kifejezze, hogy hasznos tagja tud lenni a közösségnek, ugyanis a jóvátételi munka nem a bűncselekmény közvetlen sértettjének okozott sérelem jóvátételét jelenti, hanem egy nagyobb közösség részére való hasznos tevékenység ellenszolgáltatás nélkül történő végzését. A közösség javára teljesített hasznos munkavégzés a közösség felé irányuló reparációt célozza, ugyanakkor segítheti a fiatakorúakat a tervszerű életvitel kialakításában.

A jóvátételi munka végzése nem munkaviszony keretében történik, szervezett munkavégzésnek sem minősül, mivel a végrehajtás körülményeiben az elítélt és az adott intézmény, szervezet vezetője állapodik meg és az elítélt azt díjazás nélkül, mintegy társadalmi munkaként végzi. A bíróság a jóvátételi munka előírása esetén az elkövető büntetőjogi felelősségét megállapítja, a büntetés

---

⁹² Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

⁹³ Bkv. 54., BH.1990.8.287

kiszabását pedig egy évre elhalasztja. Önállóan, büntetés helyett elrendelhető, nevelő jellegű intézkedés, amelynek alkalmazása különösen célszerű lehet fiatalok esetén.⁹⁴

Azt, hogy mely bűncselekmények elkövetése esetén lehet helye, illetve, hogy mikor kizárt az alkalmazása a Btk. 67. § (1)-(2) bekezdései tartalmazzák.⁹⁵

A Btk. büntethetőséget megszüntető okként rögzíti, hogy ha az elkövető a jóvátételi munka elvégzését egy éven belül megfelelően igazolja, büntethetősége megszűnik. Kérdésként vetődik fel azonban az, hogy amennyiben az elkövető a fenti rendelkezésnek eleget tesz, ez esetben mi a bíróság teendője, kell-e határozatot hoznia, ha igen, milyen eljárásban, az fellebbezhető-e? A bírósági eljárás a terhelt bűnösségét megállapító és a jóvátételi munka előírását tartalmazó határozat jogerőre emelkedésével befejeződik, különleges eljárást pedig a Be. arra vonatkozóan, ha az igazolás megtörtént, nem ír elő, mindezekre tekintettel határozatot hoznia erről a bíróságnak nem kell. Miután azonban a büntethetőség az igazolás benyújtásával szűnik meg, a pártfogói felügyelet pedig a jóvátételi munka teljesítésének befejezéséig tart, és az ügyész is köteles figyelemmel kísérni a jóvátételi munka teljesítését, szükséges a határozati forma mellőzésével megállapítani, hogy az igazolás benyújtására határidőben sor került és erre tekintettel a terhelt büntethetősége az igazolás bírósághoz érkezésének napjával megszűnt. Erről az ügyészt, a terheltet, a védőt és a pártfogót, valamint a bűnügyi nyilvántartót tájékoztatni kell.⁹⁶ Amennyiben a bíróság az igazolást nem találja megfelelőnek, alakszerű határozatot hoz, amely ellen az elítéltnak és az ügyésznek is fellebbezési joga van.⁹⁷

A Btk. 117. §-a speciális szabályként kimondja, hogy a fiatalokkal szemben jóvátételi munkavégzés - a közérdekű munkához hasonlóan - akkor írható elő, ha az ítélet meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte. Ez az intézkedés különösen alkalmas lehet annak elérésére, hogy a fiatalok

---

⁹⁴ Hegedűs- Juhász- Karsai- Katona-Mezőlaki- Szomora- Törő: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez 2017. online kiadás.

⁹⁵ Btk. 67. § (1) A bíróság a vétség, valamint a háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett miatt a büntetés kiszabását egy évre elhalaszthatja, és jóvátételi munka végzését írja elő, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja így is elérhető. A jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyelet is elrendelhető.

(2) Jóvátételi munka végzése nem írható elő azzal szemben, aki

a) visszaeső,

b) a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) a szándékos bűncselekményt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélté után, a végrehajtás befejezése előtt követte el, vagy

d) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje alatt követte el.

⁹⁶ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

⁹⁷ Nagykommentár a 2012. évi C. törvényhez

helyes irányba fejlődjön, illetve a társadalom hasznos tagjává váljon azáltal, hogy a közösség érdekében fejthet ki a társadalom számára hasznos tevékenységet.⁹⁸ A fiatalkorúval szemben alkalmazott jóvátételi munka hatékonyabb, eredményesebb megvalósulása érdekében a törvény a pártfogó felügyeletre vonatkozó szabályok között rendelkezik arról, hogy a fiatalkorúval szemben a jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyeletet is el kell rendelni. A pártfogó felügyelői szolgálat szükség esetén tanácsadással segíti az elítéltet a jóvátételi munka helyének kiválasztásában. Ennek érdekében a pártfogó felügyelői szolgálat önkéntes bejelentkezés alapján nyilvántartást vezet arról az állami vagy önkormányzati intézményről, közhasznú jogállású civil szervezetről, egyházi jogi személyről vagy vallási tevékenységet végző szervezetről, amely jóvátételi munka végzésére elítéltet fogadnának. Ezzel kapcsolatban felmerülhet a kérdés, hogy vajon csak olyan helyen lehet jóvátételi munkát végezni, amelyet a szolgálat nyilvántart vagy egyéb helyen is, ugyanis nem tartalmazza a Bv.tv., hogy jóvátételi munkát csak a szolgálat által nyilvántartott helyen lehet végezni.

A pártfogó felügyelet tartamáról a Bv.tv. nem rendelkezik, azonban a Btk. 70. § (2) bekezdése kimondja, hogy a jóvátételi munka előírása mellett elrendelt pártfogó felügyelet addig tart, amíg a jóvátételi munka végzésére kötelezett a jóvátételi munka elvégzését nem igazolja, de legfeljebb egy évig.

A fiatalkorúakkal szemben elrendelt jóvátételi munka tartama azonos a felnőttkorúaknál megállapítottakkal, azaz a generális minimum 24 óra, a maximum pedig 150 óra. Azt, hogy a bíróság által meghatározott órákat milyen bontásban kell a fiatalkorúnak teljesítenie (napi, heti, havi), arra vonatkozóan a törvény nem tartalmaz rendelkezést, egyetlen fentebb már említett feltételt tűz, méghozzá azt, hogy az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított 1 éven belül a teljesítést igazolni kell.

Amennyiben a fiatalkorú a jóvátételi munka elvégzését nem tudja igazolni vagy a pártfogó felügyelet szabályait súlyosan megszegi a bíróság büntetést szab ki vagy javítóintézeti nevelést rendel el. Ha tehát a fiatalkorú a munka elvégzését nem igazolta, az egy év elteltével a bíróságnak hivatalból is el kell járnia, és az ügyben tárgyalást kell kitéznie. Ennélfogva a bíróság az ügy iratait az eljárás jogerős

---

⁹⁸ Belovics: Büntetőjog I. Általános rész. 2017. 635. oldal

befejezésével nem irattárba, hanem egy évre nyilvántartásba helyezi, majd egy év elteltével hivatalból kell intézkednie a különleges eljárás megindításáról, melyre az ügyész is indítványt tehet.⁹⁹

A jóvátételi munka számos tekintetben rokon vonásokat mutat a közérdekű munkával, azonban a két szankció között számos eltérés is megfigyelhető. E két joghátrány összehasonlítását az 1. számú táblázat tartalmazza.

1. számú táblázat

	Közérdekű munka	Jóvátételi munka
	Munka jellegű szankció	
	Díjazás nélkül, ingyenesen köz javára szólóan	
	Munkaviszony nem létesül	
	Az ügydöntő határozat meghozatalakor a fiatalkorú a16. életévét betöltötte	
	Fiatalkorú hozzájárulása nélkül	
Szankció	Büntetés	Intézkedés
Alkalmazhatósági köre	Bármikor	Szűkebb: cselekmények, elkövetők
Tartam	48 - 312 óra	24 - 150 óra
Teljesítés ideje	Hetente legalább egy napon, a heti pihenőnapon vagy a szabadidőben kell végezni. Az első munkahely kijelöléséről szóló határozat jogerőre emelkedésétől számított két éven belül.	Bármikor, az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésétől számított egy évig
Munkavégzés helye, jellege	Kijelölés	Választás

⁹⁹ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

Pártfogó felügyelő szerepe	Ellenőriz	Kötelező, segít/ellenőriz
Megszegésének szankcionálása	Szabadságvesztés - bv. bíró	Büntetés, javítóintézeti nevelés - perbíró

3. Pártfogó felügyelet

A pártfogó felügyelet az elkövetők ellenőrzését és társadalmi integrálását egyaránt szolgáló, kettős természetű intézkedés, a speciálprevenციót egyrészt a bűnelkövető ellenőrzésével, felügyeletével, másrészt a pártfogolt segítségével és támogatásával szolgálja.¹⁰⁰

A pártfogó felügyelet a hatályos Btk.-ban járulékos intézkedés, mindig büntetéshez vagy intézkedéshez kapcsolódik. A törvény 119. § (1) bekezdése alapján a fiatalkorú

- a) a feltételes szabadság tartama,
- b) a próbára bocsátás próbaideje,
- c) a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje,
- d) a javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás tartama,
- e) a feltételes ügyészi felfüggesztés tartama

alatt pártfogó felügyelet alatt áll. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése rögzíti, hogy fiatalkorúval szemben a jóvátételi munkavégzés előírása mellett pártfogó felügyeletet is el kell rendelni.

A pártfogói felügyelet a törvény erejénél fogva kötelező, azaz nem kell elrendelni, azt azonban a következetes bírói gyakorlatnak megfelelően a bíróság az ahhoz kapcsolódó büntetést kiszabó vagy intézkedést alkalmazó ítélet rendelkező részében - deklaratív jelleggel - megállapítja; a bv. bíró a feltételes szabadságra bocsátásról, illetve a javítóintézeti nevelésből való ideiglenes elbocsátásról szóló határozatában, illetve az ügyész a feltételes ügyészi felfüggesztés mellett állapítja meg.¹⁰¹

¹⁰⁰ Dr. Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár. 2. kötet, Általános Rész. 2013. 205. oldal.

¹⁰¹ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - Új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

A pártfogó felügyelet tartamára, illetve a magatartási szabályokra vonatkozó rendelkezések megegyeznek a felnőttkorúakra irányadó szabályozással.¹⁰²

Amennyiben a fiatalok a számára előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegi, az alábbiak válnak szükségessé: a próbára bocsátást kimondó rendelkezés, a jóvátételi munkát kiszabó rendelkezés hatályon kívül helyezése mellett büntetés kiszabása; a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése; a javítóintézetből történt ideiglenes elbocsátás megszüntetése.

Ezen intézkedés kapcsán még fontosnak tartom megjegyezni azt a körülményt, hogy a hatályos Btk. kodifikációja során felmerült a fiatalokkal szemben önálló intézkedésként alkalmazható pártfogó felügyelet bevezetése - ami nyilvánvalóan infrastrukturális és személyi változtatásokat követelt volna meg a pártfogói szolgálatoknál -, amely végül nem talált többségi támogatásra.¹⁰³

4. Javítóintézeti nevelés

A javítóintézeti nevelés személyi szabadság elvonásával járó, kizárólag fiatalokkal szemben alkalmazható intézkedési nem, amely megfosztja a fiatalokat a személyi szabadságától, így csak abban az esetben alkalmazható, ha az intézkedés célja más módon nem érhető el, a fiatalok eredményes nevelése érdekében szükséges.

A törvény - ellentétben a próbára bocsátásnál alkalmazott szerkesztési móddal - nem rögzíti, hogy elrendelésére bármely bűncselekmény elkövetése esetén sor kerülhet, azonban nem is említi, hogy milyen bűncselekmények elkövetése esetén alkalmazható. Mindebből következően javítóintézeti nevelés elrendelésére bármilyen bűncselekmény elkövetésekor sor kerülhet, ha a fiatalok nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges. Kizáró rendelkezés hiányában az is megállapítható, hogy akár többszörös visszaeső fiatalok esetén is sor kerülhet ezen intézkedés elrendelésére. A javítóintézeti nevelés a bűncselekmény elkövetésekor 12. életévét betöltött fiatalokkal szemben is alkalmazható. E szankció elrendelésének egyetlen korlátja, ha a fiatalok elkövető az ítélet

---

¹⁰² Btk. 70-71. §-ai

¹⁰³ Tóth Mihály: Az új Btk. bölcsőjénél Magyar Jog 2013. 9. szám 531. oldal

meghozatalakor a huszadik életévét betöltötte. Mindemellett a javítóintézeti nevelés végrehajtására csak a fiatalok huszonegyedik életévéig van mód, hiszen ekkor az igazgató a fiatalok a javítóintézetből végleg elbocsájtja.

Az intézkedés leghosszabb tartamát a törvény a korábbi 3 évről 4 évre felemelte, mely a büntethetőségi korhatár szektorális leszállításával függ össze, ugyanis a bűncselekmény elkövetésekor tizenegyedik életévét be nem töltött személyekkel szemben a javítóintézeti nevelés a legszigorúbb szankció. Ez a generális maximum irányadó akkor is, ha a fiatalok egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azt egy eljárásban bírálják el, illetve ha vele szemben a bíróság egységes intézkedésként javítóintézeti nevelést rendel el.¹⁰⁴

Javítóintézeti nevelést a bíróság akkor rendel el, ha a fiatal eredményes nevelése érdekében személyi szabadság elvonása szükséges és más intézkedés nem szolgálná a helyes irányú fejlődést, ugyanakkor végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása nem indokolt. Így ha a korábban felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt fiatalok az újabb bűncselekményt a próbaidő tartama alatt követi el, ezen újabb bűncselekmény miatt általában személyi szabadság elvonásával járó jogkövetkezmény alkalmazása indokolt. A bíróság gondos és körültekintő eljárásán múlik, hogy adott esetben javítóintézeti nevelés vagy végrehajtandó szabadságvesztés elrendelésére kerül-e sor. Az egyértelműen kijelenthető, hogy a javítóintézeti nevelés végrehajtása során az életkori sajátosságoknak megfelelő nevelés, gondozás, képzés, felügyelet jobban biztosított, mint a szabadságvesztés végrehajtása során.¹⁰⁵ Amennyiben azonban a bíróság javítóintézeti nevelést rendel el végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés helyett, a személyi szabadság elvonása miatt a fiatal hátrányosabb helyzetbe kerülhet. E tekintetben kiemelkedő jelentőséggel bír a Kúria 60. BK. véleménye, a felfüggesztett szabadságvesztés és a javítóintézeti nevelés együttes alkalmazásáról, melyről azonban már a szankció kiválasztásának szempontjai címet viselő részben volt szó, így a BK. vélemény újbóli ismertetésétől ehelyütt most tartózkodom.

A Btk. ismeri az ideiglenes elbocsátás intézményét, melyre akkor van lehetőség, ha alaposan feltehető, hogy a fiatalokkal szembeni nevelő jellegű intézkedés célja a továbbiakban az intézetben

---

¹⁰⁴ Dr. Polt Péter: Új Btk. Kommentár. 2. kötet, Általános Rész. 2013. 206. oldal.

¹⁰⁵ Kerecsi Klára: Büntetve gondozni? A javítóintézeti nevelés helye a fiatalok büntető igazságszolgáltatási rendszerében. Esély folyóirat, 18. évf. 2007/3. szám 44, 53. o.

kívül, pártfogó felügyelet irányításával is elérhető. Ehhez azonban az is szükséges, hogy a fiatalkorú a jogerősen elrendelt javítóintézeti nevelés felét, de legalább egy évet eltöltsön az intézetben.¹⁰⁶

A Btk. 122. §-a kimondja, hogy ha a fiatalkorút a javítóintézeti nevelésre ítélet után elkövetett bűncselekmény miatt a javítóintézeti nevelés vagy az ideiglenes elbocsátás alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a szabadságvesztés büntetést kell végrehajtani. Ebben az esetben a javítóintézeti nevelés hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni úgy, hogy kétnapi javítóintézeti nevelés helyébe egynapi szabadságvesztés lép. A törvény indokolása szerint ezt a rendelkezést az indokolja, hogy az ilyen fiatalkorút indokolt elkülöníteni a javítóintézetben elhelyezett társaitól, így elkerülhető, hogy a büntetés végrehajtási intézetből szabadult fiatalkorú utóbb visszakerüljön az enyhébb szankciót jelentő és eltérő céllal működtetett intézetbe.¹⁰⁷ Az átváltoztatásról hivatalból vagy az ügyészség indítványára a büntetés-végrehajtási bíró dönt.¹⁰⁸

XI. Záró gondolatok

A fiatalkorúakkal szembeni büntetőjogi szankciórendszerrel kapcsolatban a jogalkotó is felismerte azt, hogy a fiatalkorú helyes irányba történő nevelése meg kell, hogy előzze a generálprevenációs célokat, ennél fogva a fiatalkorú elkövetőkkel szemben alkalmazott joghátrány célja, hogy a fiatalkorú a jövőben ne kövessen el bűncselekményt, felismerje tetteinek következményeit és jogkövető polgárrá váljon. A fiatalkorúakkal szembeni szankciórendszerrel kapcsolatban nem annak szigorúságát indokolt vizsgálni, hanem azt, hogy képes-e betölteni a funkcióját, a fiatalkorú helyes irányba történő nevelését. Sajnálatos körülmény, hogy kellően hatékony igazságszolgáltatási rendszer, modern bíróságok, megfelelően szabályozott büntetőjogi szankciórendszer mellett sem kerülhető el az, hogy a fiatalkorú bűnelkövetővé váljon, sőt, számos esetben még fiatalkorban követnek el újabb bűncselekményeket. Álláspontom szerint ebben jó néhány tényezőnek szerepe van. Az egyik ilyen - talán legfontosabb - tényező a család, mely a fiatalkorú későbbi magatartását, viselkedését alapvetően meghatározza, az együttélési szabályok megismerése is elsődlegesen a családon belül

---

¹⁰⁶ Btk. 121. § (1)-(2) bekezdései

¹⁰⁷ Dr. Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog I-III. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára (online kiadás) legutóbb frissítve 2019. december 31.

¹⁰⁸ Bv.tv. 68/A. § (1) bekezdés

megy végbe. Az iskolának az oktatás mellett kiemelkedő szerepe van abban, hogy a fiatalkorú a későbbiekben milyen felnőtté válik. E körben fontosnak tartom még megemlíteni a fiatalok baráti társaságát, azt, hogy a fiatal mely szubkultúrához csatlakozik. Az egyértelműen kijelenthető, hogy az igazságszolgáltatási rendszer önmagában nem képes a fiatalkori bűnözés ellen fellépni, a fentebb felsorolt tényezőknek, illetve egyéb intézményeknek (gyámhatóságok, egyéb szociális feladatokat ellátó intézmények), a hatóságok közötti jelzőrendszernek, jelzési kötelezettségnek nagyon fontos szerepe van a bűnelkövetés megelőzésében.

A fiatalkorúakkal szemben alkalmazott szankciók megválasztása során is figyelemmel kell lenni a fiatal fejlődésének szempontjaira, ezért olyan jogkövetkezmények alkalmazására kell törekedni, amelyek - amennyiben az nem indokolt - nem szakítják ki a fiatalkorú elkövetőt a családjából és a szocializációja szempontjából fontos egyéb közösségekből. Amennyiben elkerülhetetlen szabadságelvonnással járó büntetés kiszabása, akkor kiemelt figyelemmel kell lenni a fiatalkorú társadalomba való visszailleszkedésére. A büntetőjogi jogkövetkezmények megválasztásánál irányadó szempont, a nevelés fontosságát hangsúlyozza Arthur Rubinsteintől származó idézet is: „A gyermek annyiban érik, amennyiben nevelik és képezik, azaz amennyiben a felnőttek segítségével elsajátítja az emberiség által alkotott kultúrát. A folyamat nem úgy néz ki, hogy a gyermek előbb érik, és azután neveljük, képezzük. Hasonló módon a gyermek fejlődése sem előzi meg a nevelést, hanem egyáltalán csak annyiban fejlődik, amennyiben neveljük és képezzük. Ez azt jelenti, hogy az érés és fejlődés nem csak megnyilvánul a nevelési és képzési folyamatban, hanem ebben valósul meg, ennek során megy végbe. A gyermek fejlődik, amennyiben neveljük és képezzük. Ebben áll a gyermek pszichikai fejlődésének alaptörvénye.”¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ Gájerné dr. Szabó Andrea: Joghátrányok és büntetés kiszabás a fiatalkorú elkövetőkkel szemben
<https://www.jogiforum.hu/publikaciok/795>